БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гараба.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 82 (11680)
1968 оной
апрелиин 6,
суббото

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

АНАЙ ХҮСЭНҮҮДЭЙ, АМЖАЛТАНУУДАЙ ЭШЭ ҮНДЭҺЭН

социалис хүгжэлтынгөө …жэлдэ дамжан ороод, …шэ дабшаһан замаа …аритайгаар үргэлжэ- … Энэ зам дээрэхи алхам …най экономико, сэдь- …льтура ургана, дотоо- …кэ хүсэнүүд бэхижэнэ.

…дүй дүршэлөөр баяжа- …нги бурьялма хүсэ ша- …эр совет общество мү- …нэйхиһээ хүсэтэй, ба- …ой. Аха дүү ёһоной эб …дэ болон ажалшадай бү- …ой экономическа, со- …ическэ үзэл сурталай …айһан ушар совет об- …льна буридэлые элир- …длна. КПСС-эй XXIII …эбэринүүдые бэелүүл- …вет хүнүүдэй тэмсэжэ …эдэ социалис общест- … шэнжэ шанарнуу- …айн талань илангаяа …гдана. Хото, хүдөөгэй …э оронойманай бүхы …тын хэшээл оролдолго …хүсэбые болзорһоонь …. В. И. Ленинэй тү- …элэй ойе эрхимээр үг- …үлэгданхай. Коммунис …ССР-эй ангинуудай, со- …үдэй хани харилсаае …да дэбжүүлнэ.

… ленинскэ генераль- …ые, тэрээнэй дотоодын …литикые бүхы арадай …гэ совет общеcтвын …, морально-политиче- …рищье тодорхойгоор … эрхилэлгын шэнэ …е нэбтэрүүлхэ, социа- … аша үрые дээшэ- …ой байдал улам һай- …, тэрэшэлэн Советскэ …ондын байдалые саа- …ээр бэхижүүлхын, со- …саа, дэлхэйн комму- …шэнэй хүдэлөөнэй …лхын тула партиин, …ьна Комитедэй хэжэ …ые ажалшад халуу- …лтайгаар дэмжэнэ. … коммунис, хү- …артинуудай Консуль- …н, Варшавска дого- … гүрэнүүдэй Софида … Политическэ кон- …тедэй зүблөөнэй, со- … аха дүү партинууд …ванuудай Дрезден- …улалгын дүнгүүдые …айшаан угтаба.

…оной хүсэ шадал, …алтада, оронойнгоо … шадал бэхижүүлгэдэ … амжалтануудай эшэ …змын аха дүү оро- …алхэй дээрэхи ком- …ан барисаанаймнай … эшэ үндэһэн совет … Коммунис партиин … гэжэ Москвагай …ацийн конференци …эдэ, КПСС-эй ЦК-гай …тарь Л. И. Брежнев …уехэ нэгэдэл импе- …үү тэмсэлдэ манай … хүсэн, бүхы дэлхэй …лай түлөө тэмсэлдэ … амжалтануудай эшэ

… нягтаар жагсаһан, …долоороо, зорилгоо- …гдаһан СССР-эй …шад, интеллиген- … һанай ажалшад …а дүүгэй бүлэ шэн- …, хамтааран ажаһуу- … Социализмын түлөө …эн соогуур шэрээг- …эн ангиин удари- … тогтоһон хүдэлмэри- …ай эбдэршэгүй хани … хүсэн түгэс нэгэдэ- … байһан юм, байха- … тэрэ хани барисаае …жүүлхэ, хүгжөөхэ … совет байгуулалтын …жэ тоолоно, хүдэл- … социалис общеcтвын …ол хүсэн гэжэ тоо-

Социализм ба коммунизм байгуулгын талаар хүдэлмэришэн анги ударидахы үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэһэн марксистско-ленинскэ һургаалай зүб байһыень Советскэ Союзай ба аха дүү бусад оронуудай дүй дүршэл хүсэд дүүрэнээр баталан харуулаа. Коммунис партиин ударидадаг общеcтвын эгээн түрүү. эмхитэй хүсэн байһан туладаа хүдэлмэришэн ангимнай таряашадые, арадай интеллигенциие өөрыгөө тойруулан жагсаадаг. Теэд арадай интеллигенциин хүсэл зорилгынь хүдэлмэришэд ба таряашадай хэрэгһээ таһаршагүй юм. Бусадһаа үлэмжэ эрхэтэй ангинууд, бүлэгүүдэй байдаггүй совет общеcтвын политическэ тэгшэ эрхын, социальна бүхы бүлэгүүлэй харилсан этигэлсэлгын эрхэ байдалда бүгэдэ арадай социалис гүрэн дотор хүдэлмэришэн ангиин нэрэ хүндэ ба нүлөөе бэхижүүлхэ гэжэ партимнай эсэшэ сусашагүй оролдодог.

Ангиин илгаануудые усадхаха, ангигүй коммунис общество байгуулха зорилготойбди. Үйлэдбэриин хүсэнүүдэй, социалис ниитын харилсаануудай тон ехэ хүсэтэйгөөр хүгжэжэ, бүхы арад зоной ажабайдал болон соёл болбосоролой дэбжэжэ байһанай үндэһөөр ангиин илгаануудай байн байн үгы бололго бэелүүлэгдэжэ байна. Совет общеcтвын үзэл сурталай, политическэ нэгэдэлые саашадань бэхижүүлгэ тэрэ илгаануудай түргэнөөр үгы болоходонь ехээр туһалдаг.

Советскэ Союзда, аха дүү оронуудта социализмын туйлаһан бүхы туйлалтануудые харахадаа, мүн манай бата нэгэдэлые харахадаа, социальна шанга зүрилдөөндэ дайрагдаһан капиталис юртэмсын эзэрхэгшэ ангинууд тон ехээр дураа гутажа, шүдөө хабирдаг байна. Манай һайн һайхан байдалые муушалхын, зарим совет хүнүүдэй ухаан бодолдо ямаршье һаа нүлөө үзүүлхын тула, тэдэнэй ангиин мэдэрэл мохоохын тула буржуазна номнолшод үзэл сурталай тэмсэлдэ бүришье хоротой, бүришье мэхэтэй арга хэрэглэдэг. Тэрэ тэмсэлдээ буржуазна номнолшод үзэл бодолой талаар тогтууригүй, политическэ талаараа болбосороогүй хүнүүдые урьхадаа оруулха гэжэ эрмэлзэдэг, өөһэдынгөө хорото зорилгодо элдэб эсын буруу үзэлтэниие, шаара шабхаруунуудые хэрэглэдэг байна. Тэдэ аргануудынь үнэн бодото байдалай үмэнэ, социалис үзэл сурталай хүсэ шадалай үмэнэ империалис буржуазин номнолшодой аргаяа барагдаһые харуулна. Манай общеcтводо харша хараа бодол, гурим заншалда совет хүнүүд эбсэшэгүйгөөр хандадаг, ангиингаа дайсадай, тэдээндэ алба хэгшэдэй хайшаншье гэжэ мэхэ гохо гаргаа һаань, совет арадай бата бэхи нэгэдэл, ленинскэ партида эдэнэй үнэн сэхэ байлгань хэлбэришэгүй байхал.

Буржуазна үзэл сурталай ямаршье үзэгдэлнүүдтэ эсэргүү эрид шанга тэмсэл ябуулхыень, совет хүнүүдые үзэл сурталай талаар болбосоруулха тухай саг үргэлжын оролдолго гаргахыень Коммунис партимнай өөрынгөө бүхы эмхинүүдһээ эридэг байна. Коммунис дээдэ мэдэрэлээр, социалис патриотизмын ба интернационализмын үзэлөөр ажалшадые хүмүүжүүлхэ гээшэ, тэдэниие бүри нягтаар эмхидхэхэ, коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулхын түлөө тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлхэ шухала нүхэсэл болоно.

Марксизм-ленинизм гээшэмнай социалис общеcтвын ушар ёһоёо мэдэхэ бүхы ажалшадай хамтын үзэл бодол, арадай морально-политическэ нэгэдэлэй үндэһэ һуури болоһон байна. Маркс—Ленинэй һургаалда, коммунизмын һаруул һайхан үзэл сурталда үнэн сэхэ, шүтэнхэй, байлга совет хүнүүдые нэгэдүүлэн зоригжуулна. Ленинскэ партиин ударидадаг, коммунизм байгуулагшадай агуу ехэ армиин бүхы отрядууд аха дүүгэй эбдэршэгүй нягта нэгэдэлтэйгээр, бата бэхи алхамаар нангин зорилго тээшэ урагшаа зорин дабшана.

(«Правдын» 5-най түрүү бэшэг.).

…эй Министрнүүдэй Соведэй …үүлэгшэ А. Н. Косыгинай …ан айлшалха болоһон тухай

… Республиканууудай …үдэй Соведэй Тү- … Косыгин Пакистанай …бликын Президент фельдмаршал Мохаммед Айюб Хаанай уряалаар байгша оной апрелиин 17-һоо 20 болотор гүрэн түрын хэрэгээр Пакистанда айлшалхань.

…ХИТЭЙШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

… Александрович Домышев барилга-хабсаралгын 7-дохи …эдэбхитэй уралан нарижуулагшадай нэгэн. Тэрэ барил- …ексно бригадые дааха зуураа, ажал оньһожоруулха, …ериал алмаха талаар уралан нарижуулгын хэдэн ду- …ридөө нэбтэрүүлһэн юм.

…ниһээ хойшо тэрэнэй гурбан дурадхал үйлэдбэридэ … Сотниковско шубуунай фабрикын барилгада тэ- …лаар модон армаг хэрэглэнгүйгөөр халха хэгдэһэн …най нэгэ байра барихада 328 түхэригэй барилгын … ажалай гаргаша алмагдан хороогдоо. Эндэ иимэ 9 …гба. Тиигэжэ А. А. Домышевой дурадхалаар хамта …түхэригэй арьбалалта хэгдээ.

… нүхэрэй үшөө нэгэ дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүү- …эй ашаар хюрөөдэмэл ехэ материал алмагдаа. Алек- …дрович агуу ехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэ- …үлэгдаһан уралан нарижуулагшадай жаса байгуулха …нэмэрэ оруулалсана. Эдэбхитэй уралан нарижуулагша … алмалта хэһэн дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэ- …

Н. НИКОЛАЕВ.

БЭРХЭШҮҮЛ ШАЛГАРБА

БЭШҮҮР. Октябриин революциин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Хаягай фермын түрүү һаалишад түрүүшын гурба һарын түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ. Энэ үе соо хамта 52735 килограмм һүн һаагдаа гэхэ гү, али түсэбынь 4800 гаран килограммаар үлүүлэгдэв.

Фермын түрүү һаалишад Цыпилма Шодоева, Нимасу Шагжиева, Елизавета Цыдыпова гэгшэд мүрысөөндэ илажа гараба. Цыпилма Гармажаповна гурба һарын туршада хамта 10454 килограмм гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 615 килограмм һү һаагаа.

Ч-Ц. САНДАНОВ.
«Дружба» колхоз.

МАГТААЛТАЙ

ХЭЖЭНГЭ. Хүндын зүүн захада нэмэри дулаан байдаг. Эндэ хонидой отара байрланхай. Загаһатын совхозой ахалагша хонишон Дулма Будажаповагай 345 эхэ хонин тэндэ харууһалагдана. Энэ эхэнэр арба гаран жэлдэ өөрынгөө нүхэр Балдан Жамсарановтай хонин ажалда хүдэлөө.

Һүүлшын дүрбэн жэлэй туршада хонидоо түлжүүлжэ байхадаа, мүрысөөндэ хододоо түрүү гаралсана. Мүнөө 300 гаран хурьган абтанхай. Үбэлэй хурьгад һайнаар харууһалагдана, һайн тэжээл дээрэ байлгагдана. Тиимэһээ гарзада оруулагданагүй.

— Энэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абаха байхабди,—гэжэ хонишод мэдүүлнэ.

Л. ДУГАРОВА.

КПСС-эй ОБКОМДО, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

КОМСОМОЛОЙ 50 ЖЭЛЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СТУДЕНТНЭРЭЙ БАРИЛГЫН ОТРЯД БАЙГУУЛХА ТУХАЙ

Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй нэрэмжэтэ студентнэрэй барилгын республиканска отряд байгуулха тухай ВЛКСМ-эй обкомой гаргаһан үүсхэл КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет һайшааһан тогтоол абаба.

Тэрэ тогтоолой ёһоор, 1968 ондо хүдэлхэ студентнэрэй отрядые 1835 хүнһөө эмхидхэхэ гэһэн ВЛКСМ-эй обкомой оруулһан дурадхал дэмжэгдээ. Мүн ямар институт гү, али техникум хэды студентнэрые энэ отрядта эльгээхэ, тэдэнэрэй хаана хүдэлхэ байһан тухай хубаари хэгдэһэн байна.

Студентнэрэй барилгын отрядуудые хэхэ хүдэлмэреэрнь, материал болон бусад хэрэгсэлнүүдээр, транспортаар, хүдэлмэриин хубсаһаар хангахыень, осол аюулгүйгөөр хүдэлхэ заабари үгэжэ байхыень, ажаллахада, амарха болон ажаһуухадань таатай зохид эрхэ байдал тогтоохыень барилгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет уялгалһан байна.

Барилгада хүдэлхөөр гараһан студентнэрэй бэеын энхэ элүүрые сахин хамгаалха, тэдэндэ таараха хүдэлмэридөө үмдэхэ хэрэгтэй нэгэ түхэлэй хубсаһа оёхо, тэдэндэ худалдаха хэмжээ абахыень республикын элүүрые хамгаалха, нютагай промышленностиин, худалдаа наймаанай министерствэнүүд мүн лэ уялгалагдаа.

Республикын барилганууудай, ажахынуудай барилгада хүдэлхөөр ошохо отрядуудые зүбөөр буридхэн эмхидхэхэ, эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэнь бодото туһаламжа үзүүлжэ байха эрилтэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой, райкомуудай, ВЛКСМ-эй горком болон райкомуудай үмэнэ табигдаба.

Барилгын отрядта ороһон институдуудай студентнэр болон техникумүүдэй һурагшадай олонхинь «Бурятцелинстрой» трестын, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй, Буряадай барилгын управлениин эмхи зургаануудта эльгээгдэхэ байна. Тиихэдэ 400 хүн хирпиисэ дараха саг зуурын заводууд дээрэ хүдэлхэ юм.

ХОНИШОД!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Банзаракцаева.

РЕСПУБЛИКЫН ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ, „БАЙГАЛ" ЖУРНАЛАЙ ДУРАСХААЛТА ШАНГУУДТА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСЭЕ

МҮРЫСЭХЭ ДУРАТАЙБДИ

Манай колхоз хонёор баян, хонишодоршье олон. Бүхыдөө 70 отарада 34 мянган томо хонид, энэ жэлэй 12 мянган хурьгад харууһалагдана. Үшөө хабартаа 2 мянга гаран хурьгад абтаха. Тиигэжэ түсэбнай хүсэлдэхэ гээшэ.

Артелиинһээ хонин һүрэгүүдые олошоруулха гэжэ жэлэй дүрбэн сагта оролдожо ябаһан шадабаритай бэрхэ хонишод жэлһээ жэлдэ олошорно. КПСС-эй XXI съездын делегат Бутыт Батуева Жамсо нүхэртэеэ хэдэн жэлдэ амжалтатай һайнаар ажаллажа ябана. Байгша ондо эдэнэр гүрэндэ тушаагдаха үтэлһэн хонидые суглуулжа абаашье һаа, мүнөө отарынгаа зуун хонин бүриһөө 92 хурьга түлжүүлжэ байнхай. Нёдондо эдэнэр хонин бүриһөө 4,6 килограмм нооһо хайшалһан байбал, энэ жэлдэ 3,7 килограммһаа доошо бэшэ нооһо абаха хүсэлтэй.

Бидэнэртэй мүрысэдэг Даша-Пима Аюшеевэй отарын хонишод баһал амжалтатай. Мүнөө эдэнэр үрэжүүлэгдэһэн 671 эхэ хонидһоо 670 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Түл абалгань эндэ табяад үдэртэ дүүрэһэн байха. Нооһошье һайн абана. Нёдондо баһал дүрбэн килограммһаа дээшэлһэн байха.

Шадабаритай бэрхэ хонишодой тоодо Будацырен Булгатов ороно. Энэ бригадын хонишод жэл бүри түл һайнаар абадаг. Мүнөө жэлдэшье тэдэнэр зуун хонин бүриһөө 90 гаран хурьгатай болонхой.

Колхозоймнай хонишодой бригада бүхэн бэе бэетэеэ мүрысэдэг заншалтай. Сүлөө сагтаа хоорондоо ябалсажа, дүй дүршэлөө халан абалсахашье ушар дайралдадаг. Мүнөө республиканска газетэнүүдэй, «Байгал» журналай шан абахын түлөө республикын түрүү хонишодой дунда социалис мүрысөөнэй дэлгэржэ байһаниинь һайшаалтай байна.

Энэ мүрысөөндэ манай отарын хонишод ороһоноо мэдүүлнэ. Мүнөө отарымнай бүхы 608 эхэ хонидһоо 628 хурьган абтаад, бүрин һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна. Тиигэжэ зуун хонин бүриһөө 103 хурьган абтаба гээшэ. Уялгамнай зуун хонин бүриһөө 95 хурьга түлжүүлхэ хэмжээтэй.

Байгша ондо хонин бүриһөө 4,4 килограмм нооһо хайшалха уялгатайбди. Энээнээ баһал үлүүлэн дүүргэхэ аабзабди гэжэ һанагдана. Хонидоймнай нооһон хүдэлөөгүй һайн.

Теэд абаһан социалис уялгаа иимээр бэелүүлхын тула нилээд олон бэрхэшээлнүүдые дабаха, эсэхые мэдэнгүйгөөр ажаллаха баатай болодоо гээшэ. Ушар юуб гэхэдэ, отарымнай үбэлэй байра хуушарһан аад, ханань нарин модотой. Тиимэһээ үбэлдөө хажуу талаһаа сэнтэхэ, норохо. Үдэр бүри хурьгадай доро хуурай хохир дэбдижэ байгаагүйдэ аргагүй.

Хоёрдохёор, энэ үбэл үбһэ тэжээлээр хомор байжа, хонидоо бүхэли үбэлдөө адуулжа гараа гээшэбди. Зүгөөр хонидой хурьгалжа эхилтэр отарадаа Цыденеши Гармажапов гэжэ дүү хүбүүнтэеэ хоюулан хүдэлөөбди. Үбһэ тэжээлээ гамна гамнаһаар, мүнөөшье хорёо хооһон болоогүй, хабарай хагсуутай сагта хони, хурьгадта үгэхэ бага зэргэ үбһэ, зелёнкотойбди. Саашадаа хони, хурьгадаа иигэжэ үбһэ тэжээлээр дутаажа болохогүй гэжэ хэлэхээр байна. Бидэ хонишод энэ бэрхэшээлые бэе дээрээ абажа гараа гээшэбди. Мүнөө сабшалан, бэлшээри һайжаруулха тушаа шанга эрилтэ табигдажа байһанда бидэнэр баяртайбди.

Гурбадахяар, мүнөө жэл зуһаг хонинай түрүүшынхеэ хурьгалба. Тиимэһээ хурьгадаа голохо, түрэжэ ядаха, һайса дэлгэнэнгүйгөөр хурьгалха баримтанууд али олон үзэгдөө. Бултадаа эбтэй эетэйгээр ажаллажал, хурьгадаа гарзада оруулангүй томо болгожо байна гээшэбди. Хурьгашанаар хүдэлхэеэ ерэһэн Шакур Шакирзановай оролдосотойгоор ажаллаһые тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй. Һү багатай эхэтэй хурьгадта үнеэнэй һү угжаха хэрэг гараа. Мүн хурьгадта хэмэл һү уулганабди. Модоной шэлбүүһэ, силос гэхэ мэтые бага зэргээр үгэһэн байнабди. Хурьгадайнгаа үбдэхэ хабдахада өөһэдөө эмшэлээ, аргалаа болохош. Юрэдөө зоболонгынь олон.

Игажэ үдэр һүнигүй оролдожо ябаһан хонишодой ажалай түлөөһэн үшөөл бага байна гэжэ сэхэ хэлэхээр. Бидэнэр түл олоор абажа, нооһо ехээр хайшалдаг, отарадаа орэйдоо хоюулан хүдэлжэ гарадаг байбашье, һарадаа дунда зэргээр 70 түхэригһөө дээшэ салин абадаггүйбди. Тиин һайнаар хүдэлдэг һаалишад һарадаа зуун түхэригөө алдадаггүй.

Хонишолой ажалай түлөөһэнэй бага байһан дээрэһээ манай колхоздо энэ хүдэлмэридэ орохо хүниие олохонь бэрхэтэй болонхой. Илангаяа хонишон болохо дуратай залуушуул олдохоёо болёо. Саашадаа бидэнэрэй хүгшэржэ, үбгэржэ, амаралтада гарахада маанадай орондо хэн хүдэлхэ гээшэб гэжэ һанаата болохоор байна.

Хэрбээ хонишодой нэрэ хүндые улам дээрэ үргэжэ, ажалайнь түлөөһые һаалишад, механизаторнуудайхиһаа дутуугүй болгобол, залуушуул хонишон болонгүй яахаб. Бидэнэр тэдэниие һургажа, дүй дүршэлөө дамжуулан үгэхэ бэлэйбди.

Энээн тушаа гансахан манай колхозой хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, мүн-аймагай, республикын зургаанууд анхарха бэзэ гэжэ һанагдана.

Б. БАНЗАРАКЦАЕВА.
Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

РСФСР-эй ГҮРЭНЭЙ ШАН ОЛГОХО КОМИССИҺАА

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи РСФСР-эй гүрэнэй шан олгохо комисси 1968 оной РСФСР-эй гүрэнэй шан олгохоор зууршалһан зохёол бүтээлнүүдые абажа эхилээ.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ туһатай социалис реализмын гол ёһонуудые баримталһан, олониитын зүгһөө мэдэрэгдэн һайшаагдаһан литературын, искусствын, архитектурын зохёолнууд хаража үзэглэхөөр абтаха.

Шан олгохоор зохёол бүтээлнүүд гүрэнэй, творческо, олониитын эмхи зургаануудаар зууршалагдаха ёһотой. 1967 оной июниин 1 болотор толилогдоһон (харуулагдаһан, бүтээгдэһэн, гүйсэдхэгдэһэн) зохёол бүтээлнүүдые хаража үзэхын тула тус комисси 1968 оной июлиин 1 хүрэтэр абаха. Шан олгохоор зууршалгада хамаатай асуудалаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи РСФСР-эй гүрэнэй шан олгохо комиссида иимэ адресаар хандахада болохо: **Москва К-274, Делегатская 3. Телефонууд: Б 6-58-83, Б 6-59-77.**

АШАТАЙ ҮРЭТЭЙ АЙЛШАЛАЛГА

ТЕГЕРАН, апрелиин 4. (**ТАСС-ай тусхай корр.**). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай Иранда айлшалжа байһан тухай эндэхи хэблэл үргэнөөр тайлбарилан бэшэнэ.

Хойто хүршэ гүрэнтэйгөө улам үргэдхэгдэжэ байгаа манай харилсаан Иранай национальна ашаг туһада харюусана гэжэ «Пейгаме Эмруз» газетэ түрүү статья соогоо бэшэнэ. Энэ харилсаан ёһотойл хани барисаанһаа үндэһэлнэ. Тиимэһээ бидэ дэлхэйн бүхы оронуудтай иимэ харилсаатай байхые хүсэнэбди.

Советскэ Союзай Премьер-Министрэй айлшалалга хоёр ороной хоорондохи харилсаае улам үргэдхэхэ арга олгохо байха гэжэ тус газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Хоёр ороной хоорондохи экономическа холбооной, саашанхи харилсаанай хүгжэхэ замые тэмдэглээд, дэлхэй дээрэ шахардуу шанга байдалай тохёолдоһон үедэ Советскэ Союз Иран хоёрой хамтын оролдолго уласхоорондын аюулгүйе хамгаалха хэрэгтэ тон шухала байна гэжэ тэрэл газетэ түрүү статья соогоо бэшэнэ. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй һаналаа мэдэлсэлгэ оронуудай хоорондохи харилсаае улам һайжаруулхаһаа гадна, энэ райондо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ туһатай байхань лабтай гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

А. Н. Косыгинай Иранда ошоод байһантай дашарамдуулан, Тегеранай телевиденеэр совет документальна фильмүүд табигдана. Советскэ Союзай экономикын, эрдэм болон соёлой хүгжэлтэ эдэ фульмүүд соо харуулагдана. Мүн А. Н. Косыгинай Иранда ошоһон тухай кинохронико харуулагдана.

А. СТУПАК. А. НЕНАШЕВ, Л. ВАРШАНЯН.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ДОЛООДОХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ГУРБАДАХИ СЕССИИЕ НЭЭХЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси 1968 оной апрелиин 9-дэ үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй 2-дохи байшангай Ехэ зал соо нээгдэхэ.

Сессидэ ерэһэн депутадууд Соведүүдэй нэгэдэхи байшангай хоёрдохи дабхарай 48-дахи таһалга соо буридхэлдэ абтаха.

Телефонууд: 37—49, 26—20, 41—20.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

Совет-Иранай хэлсээнүүд

ТЕГЕРАН, апрелиин 4. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Иранай Премьер-Министр А. А. Ховейда хоёрой хоорондо, Премьер-Министрэй байрада апрелиин 4-нэй үдэр хөөрэлдөөн болоо. Хоёр орониие һонирхуулдаг уласхоорондын асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэбэ. Совет-Иранай харилсаае саашадань хүгжөөхэ асуудал мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Энэнь хани халуун оршон байдалда үнгэрбэ.

АВТОМОБИЛИИН ЗАВОДТО ОШОЖО ҮЗЭВЭ

ТЕГЕРАН, апрелиин 4. (**ТААС-ай тусхай корр.**). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд мүнөөдэр үдын урда Тегеран шадархи «Иран-Насьональ» гэжэ автомобильна заводто ошоо. Тус завод автомобиль бүтээдэг гүрэнэй предприятинуудай эгээл томонь юм.

А. Н. Косыгин хүнгэн автомобилиин гол конвейер, инструментальна, бэшэшье цехүүдээр ябажа хараа. Үйлэдбэриинь ябасые һонирхоо. Инженернүүдтэй, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө.

МНРП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

УЛААН-БААТАР, апрелиин 4. (ТАСС). Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй пленум мүнөөдэр эндэ болоо. МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Д. Моломжамцын «Коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай Будапештдэхи Консультативна уулзалгын дүн тухай» элидхэл пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ элидхэлые бүхы талаһаань зүбшэһэнэй һүүлээр пленум иимэ тогтоол батлан абаба: МНРП-гэй ЦК дэлхэйн коммунистнуудай шэнэ Консультативна уулзалгада хабаадагшадай зүблөө зарлалга коммунис парти бүхэнэй, уласхоорондын бүхы коммунис хүдэлөөнэй, империализмда эсэргүү бүхы революционно, демократическа хүсэнүүдые элсүүлхэ хэрэгтэ ашатай үрэтэй байха гэһэн Консультативна уулзалгада хабаадагшадай тобшололые бүрин дэмжэнэ. Манай парти аха дүү партинуудтай тон нягта холбоотой байха, дэлхэйн коммунистнуудай шэнэ хуралдаанда бэлдэхэ, тэрэниие урагшатайгаар үнгэргэхын тула оролдолго гаргаха ёһотой гэжэ МНРП-гэй ЦК тоолоно.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал пленум дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

КНДР-эй ПОСОЛЬСТВОДО БОЛОҺОН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Корейн Арадай-Демократическа Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Тен Ду Хван совет ба гадаадын журналистнуудтай апрелиин 4-дэ пресс-конференци хэбэ.

Японд ажаһуудаг 600 мянган корейнхидэй хуулита эрхые хаһаха һанаатай Японой правительствын политикые Тен Ду Хван буруушаан шүүмжэлээ. Сатын правительство Корейн гражданинуудай национальна эрхэдэ хархис ябуулга хэжэ, «харинхидай һураха һургуулиин системэ тухай хуулиин проектые» парламентын мүнөөнэй сесси дээрэ хаража үзэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Энэ хуулиин баталагдан абтаа һаань, Корейн залуушуул түрэлхи хэлэеэ, арадайнгаа түүхэ, соёл культура, географи шудалха аргагүй болохо юм гэжэ элшэн сайд онсолон тэмдэглэбэ.

Корейн гражданинуудые газаашалга, тэдэнэрэй национальна, демократическа ёһоор эрдэмдэ һураха эрхэ хорилгые Японой правительство энэ дорoo болюулха ёһотой гэжэ элшэн сайд мэдүүлээ.

(ТАСС).

САБШАЛАН: гектарһаа 40 центнер үбһэ

ТҮРҮҮ ДУРШЭЛЭЙ хуудаһан №3

Адрес: Хяагтын аймаг Хүдэриин совхоз

Энэ совхоздо 2209 гектар сабшалан бии. Ажахы дотор луговодуудай 25 звено тоологдоно.

Хүдэриин луговодууд һүүлэй жэлнүүдтэ сабшалан нугаяа һайнаар үтэгжүүлжэ, уһалжа ургасаяа яһала дээшэлүүлээ. Түрүү луговод Б. Г. Чагдуров ойн баярай жэлдэ гектарай дунда зэргээр 40 центнер үбһэ хуряагаа.

Совхозой луговодууд мүнөө жэл бүхы сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 20 центнер ургаса абахаар хараалanхай. Тэдэнэр энэ уялгаяа дүүргэхын тула ехэл оролдоно.

П. Г. СОБОЛЕВ,

Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой главна агроном

ТҮСЭБТЭ ТАБАН жэлэй туршада манай орон дотор мал ажалай, газар тариалангай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохоор КПСС-эй XXIII съездын директивэнүүд соо хараалагданхай. Энэ хугасаа соо хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургасые нилээд дээшэлүүлжэ, һү, мяха, ноохо ехээр үйлэдбэрилдэг болохо гэһэн асуудал хүдөө нютагай ажалшадай урда табигдаһан байна.

Тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болоогүй һаа, адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэнь бэрхэтэй. Газар тариалан һайнаар эрхилхынгээ хажуугаар, сабшалан, бэлшээри зүбөөр хэрэглэжэ, тэндэхи ургасые жэл бүри дээшэлүүлжэ байбал, ниитын адууһа малай үбһэ тэжээлээр хүсэд хангагдадаг болохонь эли.

Энэ талаар манай ажахы дотор һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехэ ажал хэгдээ, хэгдэжэшье байна. Хүдэриин совхоз эбэртэ бодо мал үсхэбэрилдэг шэглэлтэй. Совхознай республика соогоо эгээн ехээр һү, мяха гүрэндэ тушаадаг ажахынуудай нэгэн болоно. Энэ жэл ажахымнай 8920 центнер мяха, 29.550 центнер һү, 451 центнер ноохо үйлэдбэрилхэ түсэбтэй.

Эдэ бүхы хараа түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ абаха болоно. Совхоздомнай хамта дээрээ 2209 гектар сабшалангай, 12.600 гектар бэлшээриин газар бии. Бүхы малаа эбэртэ бодо малда оруулаад тооложо үзэхэдэ, үхэр бүридэ 0,3 гектар сабшалан, 2 гектар бэлшээри хүртэнэ. Сабшалан, бэлшээримнай бүхы газарайнгаа 60 процентые эзэлдэг юм. Сабшалангаймнай 200 гектарынь намаглиг газар, 102 гектарынь бүртаг бургааһатай, 260 гектарынь уһалагдадаггүй хуурай газар, 1647 гектарынь уһалагдадаг байха. Сабшалан дээрэмнай элдэб янзын ногоон ургадаг. Үндэр дэбын уһалагдадаг сабшалан дээрэ задаата болон бобово ургамалнуудаар баян ногоон ургана. Харин хотосор, доро газарай сабшалан дээрэмнай намаг газарай элдэб һэбхи ногоон ургадаг.

Һүүлшын хэдэн жэлнүүдтэ сабшалангаймнай ургаса нилээд дээшэлһэн байна. Энээнииe доро үгтэһэн таблица дээрэ хаража болоно:

	Он				
	1960	1962	1964	1966	1967
Сабшалан (га)	2209	2124	2209	2209	2209
Хуряагдаһан үбһэн (центнер)	37137	34205	43211	47493	42000
Ургасань (центнер)	16,2	17,0	19,8	21,5	19,0

Мүнөө совхоз доторнай луговодуудай 25 звено хүдэлнэ. Ойн баярай жэлдэ эдэнэй олонхинь гектарһаа 15—20 центнер ургаса хуряаһан байна. Энэ жэл ажахын долоон луговод гектарһаа 31—40, зурганиинь 27—30 центнер ургаса хуряагаа. Совхозой түрүү луговодуудай хэдэн жэл соо хэжэ гараһан ажалайнь дүнгүүдые хараха болоо һаа, иимэ:

Луговодууд	Сабшалангайнь хэмжээн (га)	Ургасань		
		1964 он	1966 он	1967 он
Чагдуров Б. Г.	82	23,3	41	40
Макаров Г. А.	75	20,0	37	38
Серебренников И. Ф.	60	26	38,9	33,8
Серебренников П. Л.	100	30	32	38

Үбһэ тэжээлэй жэл бүри ехээр хуряагдадаг болохо тума совхоз гүрэндэ һү, мяха, ноохо худалдаха түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэнэ. Жэшээнь, энэ һүүлшын гурбан жэлдэ Хүдэриин совхоз хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ амжалтатай дүүргэһэн байна.

Теэд манай луговодууд хайшан гэжэ хүдэлхэдөө ажалдаа амжалта туйладаг болоо гээшэб? Энэ асуудалда нэгэ-хоёр үгөөр харюусахань бэрхэтэй. Имэл дээрэһээнь совхозойнгоо луговодуудай дүршэл шадабари, сабшалан дээрэ һүүлэй жэлнүүдтэ хэгдэһэн ажал хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэһүү.

Ажахымнай олохон **луговодууд даажа абаһан сабшалан дээрээ 5—10 жэл хүдэлдэг заншалтай.** Энэнииe юундэ дурданабиб гэхэдэ, луговодууд нэгэл газар дээрээ жэл бүри хүдэлжэ байхадаа сабшалангаа һайнаар мэдэдэг болоно. Сабшалангаа һайнаар мэдэхэгүй луговод түрүүшынгээ жэлдэ бириатай ургаса абадаггүй. Тэрэ газараа хайшан гэжэ, ямар сагта уһалхаяа, ямар газараа хайшан гэжэ үтэгжүүлхээ мэдэнэгүй бшуу. Харин дайдаяа һайнаар мэдэхэ болоһон луговодууд сабшалан дээрээ хэхэ бүхы хүдэлмэреэ хойно хойноһоонь түсэбэй ёһоор хэнэ гээшэ ааб даа. Олон жэлдэ нэгэ сабшалан дээрэ хүдэлһэн луговодууд түрүүшээр амжалта туйлаашьегүй һаа, һүүлэй һүүлдэ даажа абаһан газарһаа үндэр ургаса ургуулдаг болоно. Имэл дээрэһээнь манай совхозой дирекци энэ асуудал ехэ анхаржа, луговодуудаа нэгэ газарта хэдэн жэл соо хүдэлгэхые оролдодог байна.

АЖАХЫМНАЙ нуга сабшалан жэжэ гол горходой, сөөрэмүүдэй уһаар уһалагдана. Хэды тиибэшье, энэ уһан сабшалангые 2—3 дахин уһалхада хүрэнэгүй. Энээн дээрэһээ совхозоймнай луговодууд жэл бүри үбэлэй сагта хэдэн зуун мянган кубометр мүльһэ тошон халяадаг юм. Жэшээнь, **энэ үбэл хамта дээрээ 300—350 мянган кубометр мүльһэн хүргэгдэһэн** байна. Совхозоймнай луговодууд намар гол горходой мүльһэнэй тогтожо байхада модо шулуугаар уһа хаажа, тошон гаргадаг заншалтай. Тэдэнэр сабшалангайнгаа дээдэ захада тошон халяана. Бүхы сабшалан дээрээ мүльһэ хүргэжэ огто болохогүй. Ушар юуб гэхэдэ, мүльһэн доро үбэлэй хүйтэндэ ногооной үндэһэн таһа хүлдэдэг байна. Хабартаа дулааржа эхилхэдэ луговодууднай мүльһэнэйнгөө уһа сабшалан дээгүүрээ һайнаар тараахые оролдодог.

Гадна луговодууд **сабшалангаа уһалхадаа, һайрамай уһа хэрэглэдэг** байна. Тиихын тула тэдэнэр үшөө үбэл байхада сабшалан дээрэхи саһа хахалуулна. Саһа иигэжэ хахалхада хүр тогтодог. Үндэр доболиг газарай саһа хүндэлөөшэнь хахалдаг гуримтай. Саһа иигэжэ хахалхада хабартаа һайрамай уһан багаар урдана. Мүнөө жэл луговодууднай хамта дээрээ 145 гектар сабшалан һайрамай уһаар уһалаа.

Совхозоймнай луговодууд сабшалан уһалха хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулдаг байна. Тэдэнэр энэ харюусалга ехэтэй ажалдаа үшөө намарһаа бэлдэжэ эхилдэг. Бидэ үшөө намар байхада сабшалан дээрэхи ханаабуудаа сэбэрлэжэ, хаалтануудыень заһабарилнабди.

Сабшалан гурба дахин уһалхада ургаса ехэтэй байдаг гэжэ луговодуудай хэдэн жэлэйнь ажаглалтанууд харуулаа. Имэл дээрэһээнь луговодууднай даажа абаһан газараа гурба дахин уһалхые оролдоно. Түрүүшынхеэ апрель һарын һүүлээр гү, али май һарын эхеэр уһалхада ехэл таарамжатай. Энэ үедэ сабшалангай газар шииг нойто багатай болоод байдаг. Сабшалан түрүүшынхеэ уһалхадаа ехэ уһа гаргаһанай үрэ байхагүй. Ушар юуб гэхэдэ, газарай хүрьһэндэ һайрамай уһанай шииг нойтон үшөө бии байна бшуу. Имэл дээрэһээнь луговодууднай түрүүшынхеэ уһалхадаа гектарай 500—600 кубометр уһа гаргана.

Луговодууднай май һарын хуушаар гү, али июниин эхеэр хоёрдохёо уһалдаг заншалтай. Газар хоёрдохёо уһалхада шииг нойтониинь хүрьһэндэ нилээд удаан баригдадаг. Энэ үедэ сабшалан дээрэхи ногоон үндэр болоожо, һүүдэрлэнэ бшуу. Ногооной сэсэглэжэ байха үеэр сабшалан гурбадахяа уһалагдана. Энэ хүдэлмэри июниин һүүл багаар гү, али июлиин эхеэр хэгдэдэг.

Бидэ газараа хоёрдохёо, гурбадахяа уһалхадаа гектарай 900—950 кубометр уһа гаргахые оролдогшобди. Сабшалан гурба дахин уһалхада ашагтай байһаниие иимэ тоо, баримтануудаар гэршэлээе. Манай луговодууд һүүлэй жэлнүүдтэ уһалаагүй, үтэгжүүлээгүй газарһаа гектарай орой 6,2 центнер үбһэ абаа. Нэгэ дахин уһалхадань ургасань гектарай 2,2 центнерээр нэмэбэ. Харин сабшалангаа хоёр дахин уһалдаг болохадонь ургасань гектарай 17,5 центнертэ хүрэһэн байна. Луговодуудай газараа гурба дахин уһалхада гектарай 24,7 центнер үбһэн абтадаг болоо. Хараад, болоод үзэхэдэ уһанай хүсэн, ашаг үрэнь ехэ байна.

Манай совхоздо сабшалан уһалха хэрэгтэ техникэ тон бага хэрэглэгдэнэ. Оройдоо 50 гаран гектар газар уһа бүлэдэг станциин хүсөөр уһалагдана. Уһа сасадаг түхеэрэлгээр мүн лэ багаар ундалагдана. Энэ хэрэгтэ техникэ хүсэд хэрэглэдэг болоо һаамнай, луговодуудай ажал хүнгэрхэ, үбһэнэй өөрынь үнэ сэн нилээд доошолхо байгаа.

Тиигэбэшье совхозоймнай луговодууд сабшалангаа жэл бүри саг болзор соонь һайн шанартайгаар уһална. Тэдэнэр сабшалан уһалалгын үедэ хүдэлмэреэ түхэреэн сүүдхэ соо ябуулдаг. Гадна луговодууд газараа уһалхадаа уһаяа алдахагүйе оролдодог. Энэнэй тулада тэдэнэр уруудам газараа дороһоонь эхилжэ уһална. Сабшалан дээгүүрээ модоной һалаануудтал адлирхуугаар һубагуудые татажа, уһа урадхуулхада газар жэгдэ һайнаар ундалуулагдадаг гээшэ.

БАЯН УРГАСА абахын тула газараа уһалхынгаа хажуугаар үтэгжүүлхэ хэрэгтэй. Имэл хатань манай совхозой луговодууд сабшалан үтэгжүүлхэ хэрэгые шухалын шухалада тоолоожо, харюусалга ехэтэйгээр хандадаг байна. Ажахымнай сабшалан дээрэ жэл бүри ехэ наг шэбхэ гаргагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ сабшалангай газар дээрэ хэды шэнээн шэбхын гаргагдаһаниие, үтэг хэгдэһэниие дорохи таблицаһаа хаража болоно:

Он	Наг шэбхэ гаргагдаа (тонно)	Үтэг хэгдээ (га)
1964	4900	160
1965	8795	275
1966	8046	264
1967	10545	264
	32286	963

Һүүлэй дүрбэн жэлдэ сабшалан дээрэ 32286 тонно наг шэбхэ гаргагдаһан, 963 гектарта үтэг хэгдэһэн байна. Луговодуудай һайнаар уһалһан, үтэгжүүлһэн сабшалангай ургаса гектарай дунда зэргээр 12—18 центнерээр дээшэлээ. Үшөө нэгэ жэшээ абажа харая. Мухар Талын сабшалангһаа урдань гектарай 20 центнерһээ дээшэ ургаса абтадаггүй байһан. Харин эндэ гектарай 35 тонно наг шэбхэ гаргадаг болохотой сасуу ургасань 17,5 центнерээр дээшэлээ.

Наг шэбхэ гээшэмнай ногооной ургахада хэрэгтэй бодосуудаар баян. Тиимэһээ сабшалан дээрэ шэбхэ гаргахада газарай хүрьһэн азот, калий, фосфор гэхэ мэтэ бодосуудаар баян болодог, хүрьһэнэй хальһан зөөлэрдэг байна. Хүрьһэнэй иигэжэ зөөлэрхэдэ ургамалнууд хэрэгтэй бодосуудаа агаарһаа абадаг байха юм.

Совхозоймнай луговодууд наг шэбхээ намартаа, хабартаа сабшалан дээрэ трактор, машинаар зөөжэ гаргана. Энэ намартаа сабшалан дээрэ 4467 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Луговодууд мүнөө хабар үшөө 1500 тонно органическа үтэгжүүлгэ зөөхөөр хараалanхай. Наг шэбхэ хабартаа сабшалан дээрэ гаргахада ашаг үгэсэтэй байдаг гэжэ түрүү луговодуудаймнай дүй дүршэл гэршэлэнхэй. Ушар юуб гэхэдэ намартаа гаргагдаһан наг шэбхэ шэмэеэ алдаһан байдаг шуу.

Луговодууднай наг шэбхын гэдэхэтэй сасуу тэрэнээ тракторта шагталагдаһан волокушануудаар тараадаг юм. Тэрэнэй һүүлээр тракторна балуурнуудаар наг шэбхэ баллагдана. Газарай түрүүшынхеэ уһалагдамсаар морин балуурнууд сабшалан дээгүүр шэрэгдэнэ. Иигэжэ луговод бүхэн түсэбөөр хараалагдаһан наг шэбхээ сабшалан дээрээ гаргана.

Манай совхоздо минеральна үтэгжүүлгэ тон бага асарагдана. Зүгөөр минеральна үтэгжүүлгэ уһалагдадаг сабшаланда хүсэд оруулхада ургасань гектарай 16—17 центнерээр дээшэлдэг байһаниие луговодууднай элирүүлээ. Гадна энэ үтэгжүүлгэ оруулһан сабшалан буурсагта ногоогоор хэдэн дахин баян болодог. Иимэ ногоон малда угаа һайн тэжээл болоно.

Мүнөө жэл ажахыдамнай 230 тонно минеральна үтэгжүүлгэ асарагдаха. Энэнэйнгээ 160 тонныень сабшаланда оруулха гэжэ шиидэнхэйбди. Минеральна үтэгжүүлгэ ургаса муутай, уһалагдадаггүй сабшаланда хэрэглэһэнэй үрэ байхагүй.

Бидэ сабшалангаа хүрьһэнэй шанар харуулһан тусхай картын ёһоор үтэгжүүлдэгбди. Энэ карта дээрэ сабшалангай хүрьһэнэй ямар байһаниинь тэмдэглээтэй. Энэ карта дээрэһээ али сабшаландаа ямар, хэды шэнээн үтэгжүүлгэ хэзээ оруулха байһанаа тодорхойлогшобди.

САБШАЛАНГАЙ ургаса үшөө олон ондоо аргаар дээшэлүүлжэ болоно. Жэшээнь, сабшалангай дээдэхи хүрьһэ зөөлэрүүлхэ хэрэг эндэ ехэхэн удха шанартай юм.

Сабшалангай дээрэхи нюруу сагай ошохо тума хатуу, шэлдэн болошодог. Тэрээнһээ боложе агаар, мүн ургасада тэжээл болодог зүйлнүүд хүрьһэндэ муугаар орожо эхилнэ. Энээн дээрэһээ ногооной ургаса доошолно. Совхозоймнай луговодууд энээндэ анхаржа, сабшалан дээгүүрээ шүбгэтэй катогуудые шэрэжэ, ногооной үндэһэ гэмтээнгүй газарай дэгнүүл хальһа нүхэлэн, хүрьһэн дотор бии болодог микробиологическа бүридэлые һайжаруулна. Ехээр нягтаржа хатуужаһан хүрьһэтэй сабшалан дээгүүр шүбгэтэй катогуудые хоёр-гурба дахин ябуулха хэрэгтэй. Гансахан энээнэй ашаар сабшалангай ургаса нилээд дээшэлүүлжэ болоно. Жэшээнь, 42 гектар сабшалан дээгүүр иимэ катогуудые мухарюулһамнай ургасань 2,5 центнерээр дээшэлһэн байна. Иимэ катогуудые утаашаа 3—4 метр, хүндэлөөшөө 60 сантиметр хэмжээтэй абарга томо шэнэһэн модоор дархалхада таарамжатай. Харин шүбгэнүүдыень 10—15 сантиметр, ута түмэрөөр бүтээжэ болохо.

Гурбан жэлэй туршада луговодууднай 570 гектар сабшалан дээрэ иимэ хүдэлмэри ябуулаа. Нёдондо 212 гектар сабшалан дээгүүр шүбгэтэй катогууд мухарюулагдаһан байна. Мүнөө жэл бидэ 830 гектар сабшалан дээрээ иимэ ажал ябуулха һанаатайбди.

Сабшалангые ходо һайжаруулжа байгаагүй һаа, тэрээн дээрэ хүбхэ ургажа, үбһэ ногооной ургаса доошолдог байна. Ажахымнай луговодууд энэ ябадалтай тэмсэхын тула сабшалангаа борнойлдог юм. Хүбхэ ургашаһан сабшалангай газарые хуурай байхадань борнойлхо хэрэгтэй. Ушар юуб гэхэдэ, борной хуурай газарһаа хүбхэ һайнаар абадаг байна бшуу. Энэ жэлдэ луговодууднай 830 гектар сабшалан борнойлхоор хараалanхай.

Сабшалангай хүрьһэнэй хатуужаһан дэгнүүлые зөөлэрүүлхын тула «Б-ДТ-2,2» түхэлэй хүндэ дисктэй гү, али фрезерээр 3—4 дахин элдүүрилхэ хэрэгтэй. Нёдондо энэ аргаар 117 гектар сабшалан элдүүрилэгдэһэн байна.

Сабшалан жэл бүри һайжаруулжа байгаагүй һаа, харалжа боролжоор бүрхөөгдэдэг, болдог дошонуудта дарагдадаг. Гадна манай совхоз дотор һөөг бургааһаар, болдог дошонуудаар дарагдаһан тон ехэ газар бии. Энэ газар сэбэрлээ һаа, бидэнэр сабшалангаа үшөө 600 гектараар үргэдхэхэ байнабди. Нёдондо луговодууднай һөөг бургааһанһаа 365 гектар газар сэбэрлэһэн байна. Энэ газараа бидэ үндэһөөрнь һайжаруулжа, ёһотой сабшалан болгоохо һанаатайбди. Үнгэрһэн жэл 170 гектар газарта болдог дошонуудые отолжо хаяһан байнабди. Болдог дошо газарые гурбалжанай түхэл маягтайгаар холбогдожо дархалагдаһан рельсэнүүдээр тэгшэлхэдэ ехэл таарамжатай. Мүнөө жэл бидэ 70 гектар газарта иимэ ажал ябуулхабди.

Луговодуудай түхэреэн жэл соогоо хэдэг ажал ехэ. Тэдэнэр жэл бүри сабшалангаа модо шулууһаа сэбэрлэжэ, ханааб һубагуудаа заһабарилна, һүринүүдэй һуури сэбэрлэнэ, һургааг бэлдэнэ. Тэдэнэр энэ хабартаа 395 гектар сабшалан, хамта гээрээ 32.5 километр ута ханааб модо шулууһаа сэбэрлэхээр хараалanхай.

Сабшалан жэлэй дүрбэн сагта зүбөөр ашаглаха гээшэмнай шухалын шухала хэрэг. Зарим ажахынуудай сабшалан дээрэ хабар[…] хони, мал бэлшэнэ. И[…] дээрэ дура зоргоороо[…] һая бултайжа байһан[…] ша намаань зулгааж[…] шадаа ургалтада ехэ […] на. Бэлшээри болоһон […] дээрэ шииг нойтон[…] Тиимэһээ үбһэ сабшал[…] байхада малай удаан[…] шалангай ногоон бэеэ х[…] үрьлеэгүй байжа, бира[…] талаг. Жэшээнь, гурба[…] майн тэн хахад боло[…] дээрээ бэлшээгээ һаа, […] 40—42 процентээр […] гэжэ туршалга харуул[…] дээрэһээнь бидэ апрел[…] шаар сабшалан дээрэ […] ябадалые болюулан хай[…]

Совхознай адууһа м[…] бэлшээриин газараар […] мэһээ бэлшээриингээ […] жа, малаа тэндээ эде[…] дэг болохо асуудал […] хайбди.

АЖАХЫ ДОТОРНАЙ […] дэр ургаса ургу[…] түрүүшүүл олон. Тэдэ[…] нэй луговодууд Базе[…] Чагдуров, Гавриил А[…] ров, Иван Филимонов[…] ков, Павел Лазаревич […] болон бусад олониие […] Эдэнэрнай бултадаа аж[…] нүүд юм. Жэшээнь дүр[…] тай луговод Б. Г. Чаг[…] рай жэлдэ гектарай […] 40 центнер ургаса ур[…] дэ 82 гектар сабшалан[…] Гурбан жэлэй саада т[…] тарһаа 23,3 центнер […] һан байна. Эдэ жэлн[…] шадалаараа оролдожо[…] даа ургаса иимэ ехэ[…] гээшэ ааб даа. Нухэр[…] жэлэй саада тээ Арал[…] лалтануудай выставк[…] даляар шагнагдаба[…] АССР-эй мастер луго[…] дэтэ нэрэ зэргэдэ т[…] Энэ нэрэ зэргэдэ сов[…] говодууд И. Ф. Сереб[…] Серебренников гэгш[…] луговодууд мүнөө жэл[…] гаса ургуулха гэжэ […] хэр Чагдуров гектар[…] 42 центнер ургаса […] дуулһан байна.

Луговодууднай түр[…] гоо хэжэ гараһан эн[…] гаа түлөө ямар сали[…] хайшан гэжэ урчам[…] шэб? Энээнииe доро[…] дээрэ хаража бол[…]

Түсэбэй ёһоор хараалагдаһан ургаса (цент.)	[…]
15 хүрэтэр	[…]
16—20	[…]
20—25	[…]

Түсэбһөө гадуур[…] центнер үбһэнэйнь […] луговодуудта үгтэн[…] түсэбһөө гадуур хур[…] гөө 10 процентые […] болгон абана. Энэн[…] дээшэ байха ёһогүй. […] хэһэн ажалайнгаа […] урид, салин хүлһэн[…] тые абана.

Үгышье һаа, луго[…] вай сабшалангаа […] һалһанай, (гурбан […] ажалайнгаа) түлөө […] һэниинь иимэ:

Даалгагдаһан сабшалан (га)	Үбһэн суглуулагдаа (цент.)	Ургаса (цент.)	Түсэбһөө гадуур үбһэн суглуулагдаа (цент.)	1 ц. үбһэнэй түлөө түсэбэй ёһоор хараалагдаһан түлөөһэн (мүнг.)	Бухыдөө абаха мүн. (түх.)	Урид үгтэһэн мүнгэниинь (түх.)	Үлэһэниинь (түх.)	Түсэбһөө гадуур үбһэ хуряаһанайнгаа түлөө (түх.)	Дүн хамта (түх.)	Нэмэлтэ түлбэри үбһэ (цент.)
82	3276	40	403	13	426	238	188	60	248	15

Луговодуудта иимэ салин хүлһэ түлэхэдэ тэдэнэй ажалайнь бүтээсэ яһала дээшэлнэ.

Республика дотор сабшалан, бэлшээри һайжаруулха габшагай ажалай хоёр һарын соносхогдоод байхада совхозоймнай луговодууд дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, ажалдаа хам оробо. Тэдэнэй энэ хоёр һара соо хэхэ ажалынь ехэ. Энэ хугасаа соо луговодууднай 30 гектар газар һөөг бургааһанһаа, модо шулууһаа сэбэрлэжэ, сабшалангайнгаа газар үргэдхэхэ, 1500 тонно наг шэбхэ гаргаха, 290 гектарта үтэг хэхэ, 500 гектарта шүбгэтэй катогуудые мухарюулжа, сабшалангайнгаа хүрьһэ һайжаруулха, арба гаран хаалтануудые заһабарилха гэжэ шиидэнхэй. Хажуугаарнь луговодуудай сабшалан дээрээ хэхэ жэжэ болон ажал хүдэлмэри захаһаа.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хоёр һарын соносхогдомсоор энэ асуудал үйлэдбэриин зүблөөн дээрэ харагдаһан байна. Энэ зүблөөндэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, главна мэргэжэлтэд, отделенинүүдые эрхилэгшэд, отделенину[…] болон луговодуу[…] байна.

Совхозоймнай лу[…] лөөн дээрэ мүнөө ж[…] да зэргээр 20 цент[…] гэжэ шиидээ. Луго[…] үгэдөө хүрэхэл бай[…]

Энэ хуудаһ[…] хай корреспон[…] чино бэлдэбэ.

Э. ЛАПИН[…]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): луговодууд М. П. Жариков, И. Ф. Серебренников, Б. Г. Чагдуров гэгшэд сабшалан дээрэ.

МАРКСЫН ... 150 ... ОЙДО

Агууехэ хүнэй ажаябадалһаа*)

1. Марксизмын бүрилдэн бии бололго. Историческа материализм

Обществын хүгжэлтэ тухай бии байһан теоринуудые, бүхэдэлхэйн түүхые, илангаяа Францин агууехэ революциин дүй дуршалые шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлжэ үзэһэнэйнгөө һүүлдэ Маркс айхабтар шухала хэдэн тобшололнуудые хэһэн байдаг. Хожомынь энээн тухайдаа Маркс нигэжэ бэшээ һэн: «Гүрэнэй ямар байгууламжа түхэлтэй байхань, мүн хүн зоной хоорондын эрхэ хуулиин харилсаан гээшые тэдэнэй өөһэдынь дотоодын шэнжэ шанарааршье, хүнэй оюун сэдьхэлэй юрэнхы хүгжэлтэ гэдэгээршье тайлбарилан ойлгохын аргагүй. Үнэн дээрээ эдэ бүгэдэнь имагтал ажабайдалай материальна харилсаанһаа болодог байха юм. Ажабайдалай материальна харилсаануудые бултыень Гегель XVIII зуунай англи ба француз зохёолшодые дууряан, «граждан общество» гэжэ нэрлэһэн байгаа. Энэ «граждан обществын» уг хэлбэри шэнжэнь политическэ экономиһоо эхитэй гэһэн нимэ тобшололнуудые шэнжэлэлгынгээ эсэстэ хэһэн байнаб»[1].

([1]) К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд, 13 т., 6 нюур. Саашадаа Зохёолнуудта хабаатай заалтанууд текст соо үгтэбэ).

Эндэ, багахан Рейнскэ городто, 1843 оной июньдэ Маркс өөрынгөө хуби заяае багынгаа нүхэр болохо Женни фон Вестфалеһ гэжэ аргагүй арюун сэбэр, айхабтар сэсэн ухаатай басагантай хэтэ мүнхэдөө холбоһон юм. Тэдэнэр гэрлэхэ гэжэ хэлсэһэнээ бүри 1836 ондо нюусаар баталуулһан байгаа. Баян бэрдам угтай, Триртэ болодог балнууд дээрэ яларан толорон, олоной дунда илгардаг байһан правительственна советнигэй басаган Марксын үнэн хани нүхэрынь, эгээл дүтынь туһалагшань болоһон. Тэрэ басаган Марксын үзэл сурталые үнэн зүб гэжэ сэдьхэл зүрхэнһөө бододог байжа, Марксын хүтэлһэн замаар даган ябажа, ами наһанайнгаа эсэс хүрэтэр хүдэлмэришэн ангиин хэрэгэй түлөө габшагай шангаар тэмсэлсэһэн бэлэй.

1843 оной намар Маркс «немец-француз жэл бүриин сэдхүүл» гэдэг журнал хэблэн гаргадаг болохын тула Париж зөөжэ ерэһэн байна. 1843—1844 онуудта тэндэ байхадаа Маркс материализмын үзэл бүрин ойшоон абаһан юм. Шэнэ үзэлэйнгөө ёһоор Маркс тэрэ үеын байгуулалтые хайра гамгүй шүүмжэлхэ ёһотой байгаа. Гиимэһээ «политикын ямар нэгэн тусхай партийна шэглэлтэй өөрынгөө үзэлые холбохо гэжэ эрмэлзэдэг һэн. Тиимэ болохолооро, өөрынгөө шүүмжэлэлые **үнэн бодото** тэмсэлтэй холбон ябуулхые» эрмэлзэһэн байгаа (I т., 381 нюур). Энэ эрмэлзэлээ бодото дээрэнь бэелүүлхын тула Маркс пролетариадта хандаа. Еһотой эрдэмтэ байһан тула тиигэжэ хандаа. Юундэб гэхэдэ, пролетариадай ангиин хүсэл зорилгонь обществын хүгжэлтын бодото ябасатай тааралдадаг ушарһаа эрдэм ухаанай үндэһөөр ёһотой нарин шэнжэлэлгэ хэхые эридэг ха юм. Маркс тэмсэлшэ байһан тула пролетариадта хандаа. Ушар юуб гэхэдэ, пролетариат эгээл шууд сэхэ революционно анги бшуу. Мүн улад зондо энэрхы һайхан сэдьхэлээр хандадаг байһан тула Маркс пролетариадта ерээ. Юундэб гэхэдэ, пролетариат өөрыгөө сүлөөлөөд байхадаа, хүн түрэлтэнине али бүхы дарлалтаһаа сүлөөлжэ, хүн бүхэнииe һалбаран бадаралтгүйн замда оруулжа шадаха байна. Тиин Маркс капитализмые унагаажа, дарлалта мүлжэлгэгүй общество байгуулжа шадаха хүсэн хадаа пролетариат болоно гэжэ мэдэрээд байхадаа, коммунизмын замда эсэслэн орожо. Хүдэлмэришэн ангиин сүлөөрэлгын тэмсэлтэй өөрынгөө хуби заяае хэтэ мүнхэдөө холбоһон юм.

Парижда Карл Маркс Фридрих Энгельстэй уулзаһан байгаа. Энэ хүн Маркстай нэгэ үзэлтэй, үнэн нүхэрынь боложо, ажабайдалайнгаа саашанхи замые хоюулаа хамта үнгэргэһэн бэлэй. Тэдээнэй хамтаржа бэшэһэн түрүүнэй номынь «Нангин бүлэ» (1845 он) болоно. Энэ ном соогоо Маркс Энгельс хоёр Гегелиин философи хамгаалагшадые, арад зоной революционно үүргэ буруушаан, гансал элитэ ехэ хүнүүд түүхэ бэелүүлэг гэһэн бодолые тон хурсаар шүүмжэлнэ.

Маркс Парижда байхадаа, айхабтар эдэбхитэй ажал ябуулга эрхилжэ, хүдэлмэришэдэй организацинуудтай нягта холбоотой боложо, революционно ябуулгын түлөө нютаг урилһан хүнүүдэй дунда ехэ хүндэтэй болоһон байгаа. Энэнь хархис хүнүүдэй һанаае зобообо. Францин засагаархид Пруссиин правительствын үмэнэ билдагуушалан, 1845 оной февралиин эхеэр Марксые Парижһаа сүлэһэн юм. Һамгантала, багахан басагантаяа Маркс Брюссель зөөжэ ошоо һэн. Шэнэ үзэл сурталаа бүрилдүүлжэ түгэсхэхэ гэһэн асари ехэ зорилго Маркс табиһан байна. Бүри урда тээнь Маркс ингэжэ бэшээ һэн: «Философи хадаа пролетариадые өөрыгөө **материальна** зэбсэг болгон хэрэглэдэг. Тэрээндэл адляар пролетариадшье философиие **оюун ухаанай** зэбсэг болгодог...» (I т., 428 нюур). Энэ зэбсэг бии болгохо хэрэгтэ Маркс Энгельс хоёр бүхы хүсэ шадалаа зорюулаа һэн.

Хуушанай философи эдэбхигүй һула шэнжэтэй байгаа. Маркс, Энгельсын шэнэ философи—диалектическэ, историческа материализм тэрэ муу талыень дабан усадхажа, философиие эдэбхитэй хүсэн болгожо, ниитын бодото байдалтай нягтаар холбоһон юм. «Фейербах тухай тезисүүд» гэжэ 1845 оной хабар Брюссельдэ бэшэгдэһэн зохёол соогоо Маркс нигэжэ мэдүүлһэн байдаг: «Философууд урдань оршолонто дэлхэйе элдэб янзаар **тайлбарилаад лэ** дүүрэдэг байгаа, харин гол зорилго юуб гэхэдэ, дэлхэйе **хубилгаха** хэрэг болоно». (3 т., 4 нюур). Байгаалиин, обществын, хүнэй ухаанай эгээл юрэнхы жама ёһонууд тухай һургаал болгошо марксис философи бодото байдалые хубилган шэнэдхэхэ үнэхөөрөө түгэс хүсэтэй зэбсэг болоһон байна.

Ниитын бүхы байдалые экономико тодорхойлдог гэһэн тобшолол хэжэд, бүри Парижда байхадаа Маркс политическэ экономи гүнзэгыгөөр шудалжа эхилээ һэн. «1844 оной экономическо-философско гар бэшэгүүл» гэһэн дүүргэгдээгүй ном соогоо капиталис мүлжэлгэ тухай теориингоо эхи табижа, капиталис үйлэдбэриин зүрилдөөтэ шанарые шэнжэлээд байхадаа, социалис революци шухала хэрэгтэй гэжэ харуулхые эрмэлзээ. Саашадаа энэ шэглэлээр улам нэтэрүүгээр ажаллажа, Маркс Энгельс хоёр «Немец үзэл суртал» (1845—1846 онууд) гэһэн ном соогоо түүхые материалис ёһоор тайлбарилһан историческа материализм болон коммунис общество тухай һургаалые дэлгэрэнгы тодоор түрүүшынхеэ бэшэжэ харуулһан байха. Түүхые материалис ёһоор ойлгохо һургаал зохёожо, түүхые ёһотой зүбөөр шэнжэлхэ зам Маркс зааһан юм. Эрдэм ухаанай энэ ехэ туйлалтые Марксын түрүүшын агуу ехэ нээлтэ мүн гэжэ Энгельс нэрлэһэн.

Түүхые материалис ёһоор тайлбарилаад байхада, пролетарска, социалис революци зайлашагүй хэрэгтэй, мүн түүхын ябасань заатагүй коммунизмда хүргэхэ гэһэн гол тобшолол хэгдэһэн байна.

Түүхэ гээшэ хүн зоной нүлөөлхын аргагүй, зүн дэгээн болодог үйлэ хэрэг бэшэ гэжэ Маркс хараһан байгаа. Түүхэ гээшэ өөһэд өөһэдынгөө зорилго бэелүүлхые эрмэлзэһэн хүнүүдэй ажал ябуулга мүн гэжэ Маркс онсолон тэмдэглээ. Тиин эдэ хүнүүд түүхын ябасатай тааралдуулан ябуулгаяа эрхилнэ гү, али тэрээндэ эсэргүүгээр тэмсэнэ гү гэжэ мэдэхэ тон шухала байна. Тиимэһээ революционно теориие асари ехэ удха шанартай зүйл гэжэ марксизм тоолодог. «Теори гээшэ олониитэ зоной зүгһөө ойлгогдоо һаа, бодото хүсэн боложо шадаха» гэжэ Маркс бүри 1844 ондо зааһан юм (1 т., 422 нюур).

Революционно шэнэ һургаал бии болгоод байхадаа, Маркс Энгельс хоёр тэрэниие хүдэлмэришэн ангиин дунда нэбтэрүүлхэ зорилго табяа. «Өөһэдынгөө үзэл бодолые научна ёһоор үндэһэлэн тодорхойлхо уялгатай байгаабди. Гэбэшье энэ үзэл сурталнай зүб гэжэ Европын, түбхын түрүүндэ Германиин пролетариадта этигүүлхэ тон шухала байгаа»,— гэжэ Энгельс хожомынь бэшэһэн юм (21 т., 221 нюур). Маркс Энгельс хоёр хүдэлмэришэдэй эмхинүүдтэ нүлөөлхэ арга зам саг үргэлжэ бэдэржэ, Англи, Франци. Германи, Бельги, США-гай түрүү хүдэлмэришэд болон революционно интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй ходо бэшэлсэжэ байһан.

1847 ондо Маркс, Энгельсын хүтэлбэри доро Коммунистнуудай союз гэжэ уласхоорондын түрүүшын пролетар эмхи байгуулагдаһан. «Буржуазие унагааха, пролетариадые зонхилхы байдалда хүргэхэ, буржуазна обществын ангинуудай зүрилдөөнэй үндэһөөр аһасалдажа байдаг хуушан буржуазна обществые усадхажа, ангинууд болон хубиин үмсэ мэдэлгүй шэнэ общество байгуулха гээшэ Союзай зорилго болоно»,— гэжэ тэрэнэй устав соо бэшэгдэнхэй.

Союзай хоёрдохи конгрессэй даалгабаряар Маркс Энгельс хоёр «Коммунис партиин манифест» (1848 он) гэһэн Союзай программа бэшэһэн юм. Тэрээн соонь капиталис обществын зүрилдөөнүүдэй улам хурсадалга айхабтар тодо һоноороор харуулагдаад, пролетариат заатагүй илаха гэжэ хэлэгдэһэн, мүн хүдэлмэришэн ангиин эмхидхэлшэ, вождьнь болохо пролетарска парти тон шухала удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэгдэһэн байдаг. «Коммунис партиин манифест» пролетарска интернационализмын агуу ехэ гол ёһонуудые согсолон. «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн суута урялал гаргаа бэлэй.

(АПН).

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

ЛИТОВСКО РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ АЖАХЫДА

Капсукска районой Черняховскиин нэрэмжэтэ колхоз—Литовско ССР-эй түрүү ажахынуудай нэгэн. Колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Винцас Адомавичюс игэжэ хөөрэнэ:

— Зуун гектар газар бүридэ үнгэрһэн жэл 307 центнер мяхан, 950 центнер һүн үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Таряалангай гектар бүриһөө 36 центнер ургаса хуряагдаа.

Һайнаар хүдэлдэг колхознигууд материальна талаараа һайса урмашуулагдадаг. Гахайшад һарада 148 түхэриг, тугалшад —162, механизаторнууд — 150-һаа 190 түхэриг хүрэтэр салин хүлһэ абадаг байна. Жэл бүхэндэ бүхы колхознигууд 15—15 хоногой амаралта абадаг болонхой. Ажал хүдэлмэридэ оролдосотой һайнаар хандадаг колхознигуудта һаяхан «Габьяата колхозник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдодог болоо. Тиимэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн колхознигууд наһатай болоходоо юрын пенсиһээ 1,5 дахин үлүү ехэ пенси абаха эрхэтэй юм.

Ажахын үйлэдбэри саашаланань амжалтатайгаар хүгжөөхэ хэрэгтэ бата бэхи техническэ бааза ехэ нүлөөтэй байна. Колхоздо 39 трактор, ашаанай 15 автомашина, 8 комбайн болон бусад хүдөө ажахын олон машина бии юм.

— КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо үнгэрһэн гурбан жэл соо манай ажахыда мяха, һү, ороо̌һо таряа үйлэдбэрилгэ нилээд дээшэлээ. Колхознигуудта шэнээр хорёод гэр баригдаа. Мүн гахайн, үнеэдэй байранууд, гараж шэнээр баригдаа,—гэжэ Винцас Адомавичюс хөөрэнэ.

Үнгэрһэн ойн баярай жэлдэ энэ колхоз Ленинэй орденоор, мүн КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй Дурасхаалта Улаан тугаар шагнагдаһан байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: колхозой партийна эхин организациин бюрогой ээлжээтэ заседани; колхозой түрүүлэгшын орлогшо Альбинас Грималаускас, колхозой гэшүүн Альбина Шешкевичене гэгшэд Капсукска хүдөө ажахын техникумдэ заочноор һурадаг юм; түрүү һаалишан Бене Следжяускене Рома басагантаяа өөрынгөө гэртэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Урда Вьетнамай патриодуудай байлдаанууд

ЛОНДОН, апрелиин 5. (ТАСС). Ороной элдэб районуудта байрлаһан американо-сайгонско сэрэгүүдэй баазануудые, штабууд болон тулгууриин пунктнуудые Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнууд мүнөөдэр хүсэтэйгөөр буудаба. Мүн тэрэшэлэн Плейку гэжэ городтохи сэрэгэй аэродромые буудаһан байгаа. Сайгонһоо баруун урагшаа 72 километртэ Кайлай гэжэ городто марионеточнэ армиин соединениин штаб артиллерийскэ буудалгада ороһон байба. Тэрээнтэй нэгэн доро Кайлай город шадар марионеточнэ сэрэгүүдэй баазын лагерь добтолгодо ороһон байгаа. Урда Вьетнамай ниислэлһээ хойшоо 32 километртэ Фухоа гэжэ город шадар сүлөөрэлгын сэрэгүүд американо-сайгонско сэрэгүүдые буудаба.

Сайгониие тойруулан интервентнүүдэй болон тэдээндэ туһалагшадай частьнуудай хэһээлтын операци хэжэ ябахадань, сүлөөрэлгын арадай зэбсэгэй хүсэнүүдэй подразделенинүүд уулзажа, тэдээнтэй дайлалдаба. Үсэгэлдэр Таншоннядта, США-гай авиабаза шадар үсэд шанга байлдаанууд болобо. Дананг гэжэ США-гай сэрэгэй томо баазын дэргэдэ сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй отрядууд үсэгэлдэр 4 аванпостнуудые добтолжо, американ сэрэгүүдые, тэдэнэй туһамаршадые хангадаг баазые буудаһан байна. Тэрэ буудалга дээрэһээ боложо, дайсанай олон сэрэгшэд алуулһан, шархатаһан, мүн тэрэ баазада материальна гарза үзүүлэгдэһэн байгаа.

Куангчи гэжэ провинцидахи Кхесань гэжэ районд Америкын сэрэгүүдэй тулгууриин пункт удаан саг соо хүреэлэгдээд байжа байдаг юм. Гиимэһээ генерал Уэстморлендын штаб-квартира далайн ябаган сэрэгэй 2 полкнуудай, 1-дэхи американска аэромобильна дивизиин десантнигуудай-парашютистнүүдэй томонууд подразделенинүүдые вертолёдуудаар Кхесань руу яаралтайгаар абаашажа байна. Тэдэ сэрэгүүдэй зорилгонь гэбэл, Кхесаниие хүреэлжэ байһан сэрэгүүдэй бүһэлэлгые таһа сохижо гараха гэһэн зорилго байна. Америкын самолёдуудай Кхесаниие тойруулан ходо добтолго хэжэ байһан мүртэньшье, Урда Вьетнамай патриодууд тэрэ баазые үсэгэлдэр дахинаа артиллери болон ракетээр тон хүсэтэйгөөр буудаһан байна.

Президент Джонсоной мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН, апрелиин 4. (ТАСС). Президент Джонсон үсэгэлдэр иимэ мэдүүлгэ хэбэ:

«Үсэгэлдэр Хойто Вьетнамай правительство мэдүүлгэ хэһэн байгаа, тэрээн соонь иимэ газар бии юм:

«Хэлсээнүүдые эхилхэ арга бии болгохын тулада Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү американска бомбардировочно добтолгонуудые, сэрэгэй бусадшье актнуудые эрид шууд болюулха талаар асуудал Америкын талаһаа тодорхойлхын тулада США-гай түлөөлэгшэтэй уулзажа хөөрэлдэхэ түлөөлэгшые өөрынгөө талаһаа томилхоор бэлэн байһанаа Вьетнамай Демократическа Республикын правительство элирхэйлэн мэдүүлнэ».

Вьетнамда, Зүүн Урдахи Азида эб найрамдал тогтоолго тушаа Холбоото Штадуудай хараа бодолые үнгэрэгшэ воскресенидэ би найруулан хэлэһэн байгааб. Тэрэ мэдүүлгэ доторoo би игэжэ хэлээ һэм:

«Энэ дайе болюулха аргануудые зүбшэн хэлсэхын тулада Холбоото Штадууд ямаршье суглаа хуралда, ямаршье сагта өөрынгөө түлөөлэгшые эльгээхээр мүнөөшье урид мэтэшэлэн бэлэн байһаар».

Тиимэһээ бидэнэр Хойто Вьетнамай түлөөлэгшэдтэй уулзахабди. Мүнөө үедэ Урда Вьетнамай правительстватай, манай бусад союзнигуудтай энээн тушаа хөөрэлдэжэ байнабди».

Сайгоной правительстватай, өөһэдынгөө бусадшье союзнигуудтай мүнөө үедэ США энэ асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байна гэжэ Джонсон хэлэбэ. Урда Вьетнамдахи американска зарим түлөөлэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэхын тулада апрелиин 4-дэ Гонолулу ниидэхэмни гэжэ Джонсон хэлэбэ. «Тэдэ уулзалганууд энэ неделиин һүүлээр Гавайска олтирогууд дээрэ болохо юм»,—гэжэ нэмэбэ.

Президент үсэгэлдэр Вашингтондо гадаадын хэлэ хэдэн газетэнүүдые гаргагшадтай уулзажа хөөрэлдэбэ. «Бомбодолгонуудые үсөөрүүлхэ тухай» захиралта гаргаһанаймни һүүлээр американска авиаци ДРВ-гэй газар дайдые бомбодожо үргэлжэлһөөр байба гээд тэдээнтэй хөөрэлдэхэ зуураа президент мэдэрбэ. Үгэ ба хэрэгэй хоорондо яахадаа иимэ алгасалга гаранаб гэхэдэ. Хойто Вьетнамые бомбодожо үргэлжэлүүлжэ байгаа ушар Кхесань шадар манай далайн пехотодо Хойто Вьетнамай сэрэгүүдэй талаһаа добтолго хэгдэхэгүйнь тулада үргэлжэлүүлэгдэнэ гэжэ президент хэлэбэ.

Мартин Лютер Кинг алуулба

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 5. (ТАСС). Нобелевско шангай лауреат, Америкын негрнүүдэй граждан эрхын түлөө хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэ Мартин Лютер Кинг үсэгэлдэр Мемфистэ (Тенеси штат) расистнуудаар алагдаа.

Кингын алуулһан ушар байдал, алаһан хүнүүд мүнөө дээрээ элирээдүй байһаар. Лоррейн мотелиин балкон дээрэ Кингын байха үедэнь мотелиин шанха урдахи байшан соо̌һоо буугай һүрэхэ дуулдаа гэжэ ЮПИ агентство дамжуулна. Полициин мэдээсэһэнэй ёһоор, «сагаан шарайтай залуу хүн» байшан соо̌һоо гүйжэ гараад, квартал үнгэрэмсөөрөө автомашинада һуугаад ябаһан хэбэртэй болоно. Тэрэ машина соонь сагаан шарайтай үшөө гурбан хүн байһан янзатай.

Мемфисэй полициин директор Холломан город соо онсо байдал соносхоо.

Президент Джонсон Кингын алуулһан тухай дуулахадаа, Гонолулу (Гавайя) ошолгоёо хойшолуулбаб гэжэ телевиденеэр мэдүүлбэ. Америкын хүн зоной түбшэн намдуу байхыень президент мүн лэ уряалаа.

Кингые алаһан ушар Холбоото Штадуудай нэрэ бузарлаба гээд вице-президент Губерт Хэмфри мэдүүлбэ.

Америкын үгытэйшүүлэй Вашингтон хүдар поход хэхын урда тээхэнэ Кинг алуулһан байгаа.

...ИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

...Американска авиаци ... добтолбо

...апрелиин 4. (ТАСС). Аме... ...үүд мүнөөдэр Вьет... ...ическа Республикын ...удар нэбтэрэн орожо, ... Нгеан-Винь гэжэ ...ай городые добтолбо. ...доро гурбан добтол...ноо баруун хойшоо ... хүн зонтой райо... ...гаран бомбо хаягда...

Эйхманэй туһамарша арестовалагдаба

БАРУУН БЕРЛИН, апрелиин 5. (ТАСС). Имперскэ аюулгүйе сахилгын гитлеровскэ гол зургаанда Эйхманэй хүтэлбэри доро урдань алба хэжэ байһан оберштурмфюрер СС Рихард Хартман гэгшэ эндэ арестовалагдаба. Тон ехэ зэмэтэй энэ хүн мүнөө хүрэтэр сүүдтэ үгтөөгүй, Баруун Берлиндэ ажаһуужа байгаа. Фашизмын үедэ олон мянган юрын, амгалан хүнүүдые алахада туһалалсаһан хүн гэжэ Хартман зэмэлэгдэнэ.

Программа дүүргэгдээгүй

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 4. (ТАСС). Һара тээшэ шэглүүлэн «Апполон» гэжэ пилодгүй космическа корабль табиха гэһэн мүнөөдэрэй һэдэлгэ бүтэбэгүй.

...юз Бирмэ хоёрой хоорондо хани барисаанай харилсаан байгуулагдаһаар 20 жэл бо...

...ЭЭРЭ: Рангун хотын технологическа институдай архитектурын кафедрын багшанар ... (баруун гарһаа), С. С. Ожегов (зүүн гарһаа хоёрдохи) студентнэрэй курсовой хүдэл... байна.

ТАСС-ай фото.

НАТО-һоо гарахын түлөө

СТАМБУЛ. «НАТО хэрэггүй!» гэһэн үгэнүүдые Стамбул хотын үйлсэнүүдтэ, гэр байшангуудай хананuудта, энэ хотодо тараагдаһан листовконуудта уншажа болоно. Хойто-атлантическа блогой тогтоһоор 19 жэлэй гүйсэхөө байгаа эдэ үдэрнүүдтэ Турцида НАТО-һоо гарахын түлөө кампани илангаяа хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ. «НАТО ба Турциин байдал» гэһэн темээр дискусси Турциин багшанарай профсоюз эмхидхэһэн байна.

(ТАСС).

Демаркационно шугам дээрэхи тулалдаан

ПХЕНЬЯН, апрелиин 4. (ТАСС). ЦТАК гэжэ агентствын мэдээсэлээр, демаркационно шугамдахи гол участок дээрэ Америкын сэрэгэйхид Сехенри гэжэ газарһаа баруун урагшаа Корейн Арадай Армиин постые мүнөөдэр буудаба. Тэрээнтэй нэгэн доро эбтээ оролгын шугамай баруун захада, Квиденри гэжэ газарһаа урагшаа КНДР-эй территори хүдар зэбсэгтэ диверсантнууд нэбтэрэн ороһон байгаа. Тэдэнэр усадхагдаа гэжэ агентство мэдээсэнэ.

США-гай президенттэй У Тан уулзаба

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 5. (ТАСС). Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна секретарь У Тан үсэгэлдэр ООН-ой штаб-квартирада США-гай президент Л. Джонсонтой уулзажа хөөрэлдэбэ.

У Тан Джонсон хоёр «Вьетнам тухай, Зүүн Урдахи Азидахи эб найрамдал тухай асуудалнуудые» зүбшэн хэлсэбэ гэжэ тэдэнэй уулзаһанай һүүлээр толилогдоһон коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

*) АПН-эй даалгабаряар Ленинэй нэрэмжэтэ Марксизм-ленинизмын институт бэлдэбэ.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Арадай дуушадай аялга.
- Шог ёгто мүрнүүд.
- Будамшуугай почтоһоо.

Шэнэ-Бэрээнэй Соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэй гэшүүд, дуушад Лидия Кокорина Татьяна Беломестная хоёр.

«Уулын оройгоор харахадам, «Улаан Оронгын» гоё гээшэнь» гэһэн дуунай аялга ямар һайхам даа!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой уран һайханай бүлгэмэйхид.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЖЭНХЭНИ БУРЯАД АЯЛГ...

Арадай дуугаар республикын уран һайханай харалга-конкурс

«Заян заяа заяалаа.
Заян наваа минии гү...»

гэжэ урдын урда сагай ямаршье аялгада яһалал һайнаар таарадаг гоё аялгаһаа захалаад лэ хэды олон дуун буряад арадтамнай бии гээшэб?! Буряадууд анхан сагһаа хойшо аялга дуунай асари ехэ дэлисые мэдэһэн, хаража ябаһан, адуу малдаашье дуу зорюулдаг, хурьгаяа голоһон хонидые «тээгэлдэг» ха юм. Олон моридой урилдааһан бай дээрэ түрүүлжэ ерэһэн хүлэгэй «Соло» дуудадаг һэн, һур харбаанда илаһан хүйхэр мэргэшүүлые магтаһан «Бара, бара, бара даа!» гэһэн дуунууд бии. Мүн тэдээнһээ гадна яһан гүнзэгы удхатай, домог түүхэтэй, аялга хухалгатай дуунууд бииб? Байгал далай тойрон дүрбэн зүг найман хизаарта ажаһууһанород түмэнэймнай аялга дуун элбэг.

Тэды үеын саанаһаа мүнөө саг болотороо нэгэ жаашье хуушарангүй, эльгэ зүрхэ хүдэлгэмэ, буряад хүгжэмэй классикада ороһон дуунууд тоолошогүй олон. Юрэдөө, түрэл буряад арад зомнай ямаршье агууехэ арад түмэнһөө дутуугүй дуу, хүгжэмэй баялигтай бшуу.

Эдэ үгэнүүдэй үнэн зүб байһыень эдэ үдэрнүүдтэ болоһон арадай дуунай уран һайханай харалга гэршэлбэ. Тус харалгада манай республикын хэдэн олон аймагай түлөөлэгшэд хабаадаа. Эндэ буурал сагаан толгойтой үбгэдшье, эдир зулгы хүүхэдшье, хамта дээрэ гурбан зуугаад хүн, өөһэдынгөө оюун бэлигые харуулба. Эдэнэй эгээл эрхим һайшуул шэлэн абтаад, үндэр жюриин һайшаалда хүртэжэ, түгэсхэлэй концертдэ хабаадаха эрхэ олоһон байгаа. Тус концерт ямар нэгэ ехэ найр шэнгеэр үнгэрбэ. Тэрэнииие Буряад орондоо алдаршаһан, оло дахин конкурснуудай лауреат болоһон Хэжэнгын хоор нээгээ. Эдэмнай элбэг баян репертуаргай, тэдэ дуунуудаа ехэ һайнаар гүйсэдхэжэ шададаг зон һэмнай даа. Энэ мүнөөшье:

Баянхан Хэжэнгээ мартагшалгүйб
Балшархан наһанайм нютаг юм даа.
Бадмахан сэсэгээр бадарһан
Барандаа хүндэтэй нютаг юм даа,—

гээд лэ гоё һайханаар дуулаба. Теэд тиигэншьегүй яаха һэм даа. Зүгөөр «Хатар жороо хүлэгөөрөө» гэһэн дууе, сэхыень хэлэхэдэ, дунда зэргээр гүйсэдхэбэ. Тэрэнэйнь аялгын тааралдал олдожо үгөөгүй. Эдэнэр, манай һанахада, арадай дуунда анхарал багаар хандуулдаг гээшэ ха. Энээнһээ хойшо тус хоор өөрынгөө репертуарта урданай дуунуудые, жэшээлхэдэ, «Бэпэлигэй дуу» гү, али үшөө ондоошье жэнхэни аялга оруулаа һаань, һайн байгаа. «Хэрээстэйхэн хээрээрээ» гээшые энэ капеллын дуулаа һаа, ямар һайхан һэм! Тэрэшэлэн Баргажанаархинай «Барбагайн шэнээн байхадаа» гээд аялгалаа һаань, гоё бэлэй. Түнхэнөөрхин «Шоно баатар хүбүүгээ» зэдэлүүлэг лэ! Зэдынхид хуушанай хасаг дууе барихадань яаһаб?! Теэд тиимэ юумэ мүнөө үгы ха юм. Энэ дурдагдаһан, мүн бусадшье аймагуудай хоорнууд үлөө тогтонижороогүй зандаа. Юрэдөө нютаг нютагта уран дууша хүн олон. Түрэ хурим, найр наадан, һайндэр дээгүүр наһажаал зон хуушанай дуунуудые хонгёо хоолойгоор хангюурдадаг юм. Тэдэ дуулахадаа, зугаалхадаа бэрхэшүүлые бүридхэжэ, хоорнуудые байгуулха хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Тиигэжэ аймаг бүхэндэ аянга дуу ехэтэй коллективүүд бии боложо, өөһэд хоорондоо мүрысэн байха бээ гэжэ хүлеэгдэнэ. Хамтын дуулалга тухай хөөрэлдөө эхилээ хадаа, шэмээшэг хоорые, магтахаар байна. Мухар-Шэбэрэй аймагай Ехэ-Хуналиин шэмээшэг хоор Москва ошожо, алдартай болонхой, республикын фестиваль бүхэндэ эдэбхитэй хабаададаг. Харин мүнөө болоһон харалгада Мухар-Шэбэрэй аймагай Шэнэ-Заган тосхоной, Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн тосхоной, Хэжэнгын аймагай Михайловка тосхоной шэмээшэгүүд олоороо хабаадаа.

Энэ концертые мүн элдэб янзын ансамбль, дуэт, трио, кваотет, секстедүүд (хошоод, гурбаад, дүрбөөрөө дуулаха ёһо гурим) шэмэглэнэ. Тэндэ эгээл түрүүн наһажаал болоһон хоёр хүн ендэр дээрэ гаража, үмдэжэ ябаһан буряад тэрлигэйнгээ бүһэнһөө мүнгэн хутагануудаа буулгаад, дуулажа оронод. Эдэнэрнай Радна Бимбаев, Данзан Номинов гээшэ. Сэлэнгын аймагай түлөөлэгшэнэр «Унаган, унаган унаанууд» гэһэн дууе татаба. Удаань В. Аюшеев, Д. Балдуев хоёр (Хэжэнгын аймаг) сэдьхэл зүрхэ булямаар аянгалба. Эдэ хоёр нүхэд сценэ дээрэ ёһотой артистнууд шэнгеэр бэеэ барина; хоолойнуудайнь ниилэсэ ехэ һайханаар зэдэлээ. Эдэ залуу хүбүүд тэрэ дуунуудые өөһэдөө найруулаа ха юм. Яруунаһаа ерэһэн айлшад эгэшэ дүү басагад Людмила, Виктория Черепановтан уран бэлигээ харуулаа.

Ганса хүнэй гүйсэдхэдэг номернуудаар шалгараашад бии. Д. Чимитова (Хэжэнгэ) хуушанай буряад дууе эрхим һайнаар татаба. Тэрэнь «Улаахан голой бургааһан» гэжэ нэрэтэй дуун юм. Энэмнай хэдэн зуун жэлэй саада тээ бии болоһон, тиигээд мүнөө үедэ мартагдажа байһан дуун шуу. Тэрэниие дуулахашье гээшэнь бэлэн бэшэ, бадаг бүхэндөө өөрсэ дабталгатай, «зайдуу зай», «найдуу зай» гэһэн үгэнүүдые эли тодоор гаргажа шадаха хэрэгтэй байгаа бшуу.

Гэбэшье тиимэ хуушанай дууе мэдэхэ хүн эндэ үсөөн байшоо. Зинаида Мункуева (Баргажан) «Аляаниинь бэ?» гэһэн арадай дууе шог зугаатайгаар гүйсэдхөө. Цырен-Ханда Дараева (Захаамин) «Ангархан далайда тамарагша» гэһэн дуугаар һайшаагдаба. Василий Билтагуров (Түнхэн) түрэл нютагайнгаа түргэн бушуу аялгаар сэдьхэл зүрхэ долгилуулба. Мүн бэшэ дуушад С. Жамбалова (Ярууна), Г. Доржиева (Хэжэнгэ), П. Васильева (Хори), Д. Жапова (Сэлэнгэ), Т. Охинова (Захаамин), Д. Шалдушкеева (Түнхэн), С. Лубсанова (Улаан-Үдэ) болон бусад яһала һайн сэгнэлтэнүүдые абаба.

Энэ харалга ямар дутагдалтай байнаб гээд хараад үзэе. Нэгэдэхеэр, арадай хуушанай дуунууд тон үсөөн гэжэ дурдаа һэмди. Хоёрдохёор — зарим дуушад бэлэдхэл муутай байшоо. Урданай дуунуудай аялгые зүбөөр гаргажа шаданагүй, тэрэшэлэн бэрхэ хүгжэмшэд үгы байна. Гурбадахяар,— республикын зарим аймагуудай уран бэлигтэн хабаадаагүй. Бэшүүрэй, Кабанскын, Ахын аймагуудһаа хүнүүд огто ерээгүй. Хойто аймагуудай эвенкнүүдэй хабаадаагүйнь халагламаар.

Гэбэшье энэ түгэсхэлэй концертын хоёр отделенидэ гараһан номер бүхэн нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа. Арадай артистнуудые сценэ дээрэһээ буулгангүй, зарим дууша хоёр гурба дахин уригдана, «үшөө!» гэһэн абяанууд соностоно.

Буряадай АССР-эй арадай артист, дуушан, хууршан Цырен Хоборковтой золгожо хөөрэлдэбэбди.

— Цырен Лопсонович, тамнай арадай дууе һайн мэдэхэ хүн шуут. Энэ боложо байһан харалга тухай өөрынгөө һанамжа хэлэжэ үгыт.

Нүхэр Хоборков баярлан маһараад, иигэжэ харюусаба.

— Би олохон жэл соо артистаар ябанаб. Харин иимэ арадай дуунуудай уран һайханай ехэ харалгада түрүүшынхеэ байлсабаб. Энэ харалгамнай ехэл һонирхолтой байба бшуу. Иимэ харалга жэл бүхэндэ үнгэргэхэ, заншалта болгохо хэрэгтэй.

Энэ арадай дуунуудай уран һайханай харалгаһаа гадна хатар наадаха конкурс хэхэдэ яанаб? Бидэнэр буряад ёохор гээшээ мартажа байнабди. Энэ харалга дээрэ гараһан Сэлэнгын аймагай «Улаан-Оронго» колхозой, Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой уран һайханай коллективүүд яһалал зохидоор ёохорлоо. Үшөө уран хошоо үгын, юрөөл хэлэлгын, мориной соло дуудалгын конкурс зарлабал нэгэ ухаантай бэлэй. Сэлэнгын аймагһаа ер... болоһон колхозни... Цыденов хурдан ... мориной соло» дуу... цертдэ байһан ху... луулаа!

Энэ хэрэгтэ Бу... Арадай творчеств... лээдгүй ехэ үүрг... рин манай респуб... ниин ажал ябуул... гэхэдэ, бирагүй г... Филармонимнай о... тай. хүсэ шада... Тусхай лекторито... түрэл арадайнгаа ... эдэбхитэйгээр д... теэд лэ хэһэн юу... рэнэй хоорынь р... ряад арадайнгаа у... һайн дуунуудые о... ной. Тэдэнэр түр... нуудаа дуулажа ... гээшэб? Тэдэ дуу... гүйсэдхөө һаань, ш... дуратайгаар угтаха ... дэмнай тиимэ ю... даа, жэнхэни бур... ладаг зон үсөөн ... дуушад Ц. Хобор... Б. Дашиевае хала... алим бэ? Буряадай ... позиторнуудай хол... най хүгжэм тушаа ... нагүй гээшэ ха. ... даар арадай дуун... экспедицинүүдые я... хо һэн. Арадай ... руулан бэшэхэ г... ла хэрэг шуу. Бур... хүгжэмэй үндэһэ... кын — табан абяа... тухай шэнжэлэл х... Тэрэнэй ёһо хуули, ... зохилдол, гармони ... хай номууд гэжэ ... гэрһэн арадай дуу... дуушаниие даган н... буряад хүгжэмэй г... сэг болохо хуур г... дөөгүй.

Энэ дутуу дун... усадхахаб гэжэ х... болоо. тусхай су... рэгтэй.

Ц-Ж. ...
ур...

Г. ЧИМИТОВ

ШАНДАГАНАЙ ШАНАЛАЛ

(БАСНИ)

Арсалан, Шоно түрүүтэй
Амаргүй томо дарганар
Булагта тужада тон хүхюутэй
Бууужа ерээл аргагүй.
Урин дулаанаар Үнэгэн
айлшадаа
Угтажа, тудажа абаа һэн.

Баруун гараа, туһалагшадаа
Байлсагты гэжэ албадаа һэн.
Тэрээгүүр Шандаган ябаһан
аад,
Тэндэ баһал дайралдаа.

Булагта тужын бухгалтер
Буурал тархита Шэлүүһэн
Үглөөдэрынь Шандагые
булайнхяар
Өөртөө дуудажа ерүүлээ һэн.

— Үсэгэлдэр таанад, Шандаган,
Үндэр айлшадаа хүндэлөө
алтайт?

— Үнэгэн даргамнай шангахан
Үнөөхи... юун бэлэй...
банкет үгөөл теэд.

— Шамайе нохойн таратар
Шашажа һуугаа гэлсэгшэ.

Арсаланай шандаган болотор
Айхабтар бэрхэ тэсээлши...

— Үнэгэн ноёной хашахада,
Үлөөгүйдэ аргагүй.
Дарганарһаа түрүүн
харишахада,
Даншье һаа аягүй,—
Шандаган иигэжэ хэлэбэ,
Шашха улаан болобо.

— Үсэгэлдэр таанад бултадаа
Үхэрэй хахад мяха,
Хоёр хонин, үшөө... хамтадаа
Хорин тахяа, мэшээг талха,
Гушан шэл архи,
Гурбан хайрсаг пивэ,
Элдэб хүйтэн хоол, тамхи—
Эдиһэн ууһантнай иимэ...

Таанадһаа, банкедтэ
байгшадһаа,
Таби-табин түхэриг заатал һаа,
Ээлжээтэ салингһаатнай
дарахабди, ойлгоогши?
Эндэ гараа таби!—гээд
нягталан бодогшо
Шангаран хэлэбэ,—
Шандаган шэшэрбэ.

— Үгы, яагаа гээшэбта?
Үбһэ, ногоо эдидэгыем,
Морхоогойл шүүһэ уудагыем
Мэдэхэ ха юмта!..

— Арсалан, Шоно, Үнэгэнтэй
Архидаашашни үнэн лэ теэд.

Хүндэ ямбада хүртээ ха дза,
Хүхижэ, сэнгэжэ абаа ха дза.
Архи уугаагүйб, мяха
эдеэгүйб гэжэ
Арсаха аргашни байхагүй!—
гэжэ

Шадажа тужын бухгалтер
Шандагые торгобо булайнхяар.
Банкет болохонь гэжэ
дуулахадаа,

Бахардан саашаа даб гэдэг
Хазага бологшод нютаг бүхэндэ
Хаа-яаш бэшэ—олон үзэгдэдэг.

ҮНЕЭДЭЙ ХӨӨРЭЛДӨӨ

Хоёр үнеэд-үүринэр
Хорёо соогоо уулзаба.
Тарган гээшэнь нэгэнэйнь—
Ташаа уусань монсогор.
Туранхай гээшэнь нүгөөдынь,
Тугаллаа үды һубай аад.
Бэе бэеэ ажаглан,
Бэлтытэрээ гэтэлсэн,
Үхэрэй хэлээр хоорондоо
Үгэ хөөрөө дэлгээбэ:
ТУРАНХАЙНЬ:
— Яагаа, үүри, һайхамши,
Яахадаа иимэ таргамши?
ТАРГАНИИНЬ:
— Үмсын үнеэн ба...
Өөрөөш тарган байх...
Өөр тээшээ болохо...
Үмсын шуналтай ээ...
Хамтын малай тэжэ...
Хам шүүрэн хулгай...
Үбһэ, орооһо, концен...
Үгэжэл, баалажал ба...
Амаараа гаратар эд...
Амаржа, хибэжэ хэб...
Таргалаагүйдөө яах...
ФИБ Ш...

ЯАХА БАЙГААБИБ?

Будамшуугай почтоһоо

Һаяшаг албанайнгаа хэрэгээр Сэлэнгэ оробоб. Хяагта хүдар зурыһан заһамал дардам харгын уруудам гоёшье гээшэнь, бүмбэлзүүрхэн автобусоор шууяһаар нгуулад, дары түргөөр һанаһан газартаа хүрэжэ, һанаагаа амаран, һахалаа эмирбэб. Зориһон хэрэгээ бүтээгээд, гэрэлтэй һаруул сонхотой столоводонь орожо, амтатайхан эдеэень бариад, амарха һанаатай гостиница тээшэ ошобоб. Дүрбэн жэл иишэдэ ябаагүйб. Шэнэ шэнэ гэрнүүд жэрылдэн бодонхой, юрэдөө, Ново-Селенгинск һүүлэй үедэ танигдахаяа болиторoo хубилшоо гэбэлниш алдуу болохогүй ха. Эсэгдэн алдагдаашье, амарха хэрэгтэй; үглөөгүүр эртэ бодожо, хэхэ бариха юумэмни үшөө олон гэжэ һамбаархуугаар өөртөө сэдьхэнэм. Урдань гостиницын байдаг гэрэй үүдэ эзэн янзаар татан ороходом, урдаһаамни уршалаатаһан нюуртай, ухаатай сэсэн нюдэтэй хүгшөөдэй угтан бодожо, танигдаагүй намайе гайхангяар харашаба.

— Гостиница, хүбүүн, эндэмнай үниинэй үгы хамнай даа. Холоһоо гээшэ гүт, яаха болоо гээшэбта даа?—гэжэ һанаата болошобо.

— Бараг даа, нэгэ аргынь олохо бэшэ гүб даа,—гэжэ хүгшөөдэйн һанаае заһаад, гаража ошоо бэлэйб.

Наран арюунда орожо, хотон соо бүдэг бадаг гэжэ эхилбэ. Угайдхын саана таниха айлниин үгы. Яалтай гээшэб?

«Интернат-һургуулиин байрада ошожо үзэбэлтнай ямар ааб даа. Үхибүүд амаралтадаа, аргань олдожо болохо бэшэ гү?» гэжэ нэгэ һайн һанаатай хүн дурадхаба.

Олон таһалгатай байшанда ороходом, һогтуу шаляа хүнүүдэй бэлиндэхэнь, шанга шангаар дуугаралсахань дуулдаба. Орохоёо орошоһон аад, һөөргөө гараадшье яахамниб даа. Намайе обёорһон тэдэнэр мэнэрэнги нюдөөр хаймадажа, ойро зуура дуугаа хуряаба.

— А-а, та, гостиницын үгыдэ энээ руу ерэбэ гүт? Арайл алдуу хээ хат даа. Эндэтнай интернат. Хонуулхал үгы байха даа. Эжымнай хойто жэлһээ пенсидэ гарахаяа байгаад, танай түлөө ажалһаа гаргуулагдашабал яаха гээшэб?—гээд хүл дээрээ бодон тэмдэгэшээд, танилсая гээд, залуушаг хүбүүн гараа һарбайба.

Ямаршье үрын гарахагүйе би ойлгоһоор, һогтуушуултай хабиосалдахаяа залхууржа, үгэ дуугүйхэн гаража ошобоб. Газаа харанхы. Танил хүншье дайралданагүй. Архида манарһан хүдхэшүүл дайражархихоһоо наагуур хажуугаарни үнгэрнэ.

Иимэл һүни үйлсэдэ үлэхэ үйлэтэй байба бшууб. Столовоёо дахин ерэбэб. Эдеэлээд гараһан нэгэ танилни намайе харажархиһоор, хүхюутэйгээр гараа һарбайн мэндэшэлэлсэбэ. Хонохо газаргүйем мэдэхэдээ, нэгэ танилайдаа абаашажа хонуулаа һэн. Тиигээгүй һаань, хаана хонохо, хайшаа ошохо хүн байгаабиб?

Ново-Селенгинск Сэлэнгын аймагай түбынь урдань байһан юм. Эндэ һайн гостиница бии аад, хаагдашанхай. Холоһоо ерэгшэд хонохо болоходоо, байра бэдэржэ зободог болоһоор үниинэй. Сэлэнгын аймагай тушаалтад энээн тухай юу бодожо байдаг хаб? Удаа-руулангүй манда харюусаха ааб за гэжэ найдагдана.

ДҮРБЭН ТУГАЛТАЙ ҮНЕЭН

Латвиин ССР-эй Свердловэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Анеля Спрудзане һаяшаг нэгэ үнеэнһээ эхир тугал абаһан юм. Теэд удаань баһал гайхалтай ушар үзэгдэбэ: тэрэнэй даадаг «Бинда» гэдэг үнеэнһээнь 4 тул түрэбэ. Бултадаа эрэ тугалнууд байшоо. Бүхыдөө эдэ тугалнуудынь 59 килограмм шэгнүүртэй, һайнаар түлжэжэ байна.

СЫРМАА ХҮГШЭНЭЙ ХӨӨРӨӨҺӨӨ

I.

Урдань «ёро» гэжэ ехэл аюултай байгаа гээшэ ха. Үшөө залуу бэри ябаа һэм. Нэгэтэ намар Доржотоной хойто гүбээгээр ябажа байтараа хибһэнэй үүргэ олоод, утыень нээхэдэмни, хахадсаань шарлан татаһан хибһэн, үбһэнэй үндэһэнүүд байба. Тэрэниие бултынь гаргаад, утын оёор руу харахадамни нэгэ юумэн ялалзахадал гэбэ. Гайхаһаар тэрэниие абаад харан гэһээм, алтан бэһэлиг байжа байгаа бэлэй. Тэрэ бэһэлигээ гэртээ абаашахадамни, түрүүшээр хүн зон ехэл гайхалдаа бэлэй. Яагаад ута соо тэрээнэй ороһыень таажа ядахадаа, «хэшэгтэй зэндэмэни байжа болоо, бажахатнай гээшэ»—гэлдэбэ.

Һүүлдэнь зуһаланда ороод байтараа үбгэмни мориһоо унажа гээгдэшоо һэн. Тиихэдэнь айл зонуудни: «муу, ёротой бэһэлиг олоош, муу табисуургай, муу харгытай хүн байбаш»—гэлдэбэ. Үшөө зэргэлээ байһан айлни: «үбгэниини түрэлөө олохогүй гээшэ ха, һүни хүнэй мөрёо байлгахань, дүрөөгэй хонгирхонь дуулдана»—гэбэ. Баһа өөртэмнишье хүнэй абяа гараһан шэнги, дүрөөгэй янгирһан шэнги дуулдадаг байба. Айһандаа бүхэли һүнөө дэнгээ аһаагаад унтангүй хонодог байбаб.

Нэгэ һүни юумэнэй хангиржа, хүнэй игсуун хоолойгоор дуугарһан шэнги болоходонь «юуншье байг, шүдхэр үхэдэлшье байг, нүхэсэһэн наһанаймни нүхэр ха юм. Үхөөшье һаа, үхүүжэб» гэжэ шэбшэһээр һэмээхэн газаа гараад харахадамни, бишыхан хорёо соо хаалтатай байһан бужуутай тугалаймни хорёогой хаамагай хахинан таргашанатар бэеэ үрэхэдэнь, гасуула үлгөөтэй байһан хуушан эмээлэй дүрөө хабиралдан хангиржа байгаа һэн.

Һүүлдэнь хэдэн жэл үнгэрһэн хойно Доржын хүгшэнтэй уулзаад, тэдэнэй буусынь тээ хойноһоо бэһэлиг олоһон тухайгаа хөөрэхэдэмни, тэрэ хүгшэн шарайгаа гэнтэ хубилган ухаангүйгөөр баярлашоо бэлэй: «Хадамда гараһан басагамни айлшалжа ерээд байхадаа багадаа наададаг хойто гүбээдээ гаража, үүргэн бэдэржэ ябатараа алтан бэһэлигээ гээжэрхиһэн юм. Барһамни, ута сооһоо хибһэ гаргажа байхадаа унагааржархиһан байгаа ха юм даа» —гээ һэн.

II.

Нэгэ үбэл айлайнгаа шэнэ ямаан даха үмдөөд, ород талындаа ошожо, хартаабха, хилээмэ асарбаб. Үдэшэ орой гэртээ ерээд, мориной нгоо зэмсэгтэй сугтань дахаяа сарай соо оруулбаб. Үглөөдэрынь тэрэ дахаяа айлдань абаашаха дээрээ харахадам, үрөөһэн хормойн үзүүрые хулганаан эдижэрхиһэн байба. Тэрэниие дахын эзэн хараад: «хубсаһа хулганаан эдихэдээ ёро харадаг юм, шамайел ёро хараа ёһотой, дахын оронда табан ямаанай арһа үгэ»,—гэбэ. Теэд ёродо дайрагдаһанай хажуугаар нэгэшье ямаанай арһагүй байгааб. Хоёр хониной арһа, табан метр даалин бүд хүндэ үгэжэ табан элдэгдээгүй арһа абабаб.

Зун болохолоор арһануудаа утабаб. Һүүлдэнь утаһан арһадаа талхихадамни хэдэн газараар изаржа нүхэ гарашаба гээшэ. Гайхахын ехээр гайхабаб. Хэдэн жэл утахадам иигэжэ нүхэн гараагүй, дахяад хаанаһаа арһа олохо гээшэбиб? Хүн зондо хэлэхэншье аягүй байба. Яахадаа айлайнгаа хүгшэндэ һэмээхэн хэлэбэб. Тэрэ хүгшэн утаариимни нүхэн руу адаглан хаража байтараа, нэгэ шилсагар хара юумэ обёоржорхибо. «Ай, бурхан зайлуулаг ехэ, энэ нүхэншни эзэтэй болошоол! Хии юумэн эзэлхэдээ иимэ муухай юумээр суургалдаг юм, шамда ёро хараба гээшэл даа»,—гээд ухаа алдашаба. Үглөөдэрынь дүтын айл зонуудни мэдээд, намайе «муу түрэлтэй, ёротой эхэнэр» гэлдээ бэлэй.

Һүүлдэнь мэдэхэлэмни, һаяхан оёглоһон дахын арһанай дутуу элдэгдэжэ өөхэтэеэ үлэһэн шэгшэгые хулганаан эдиһэн байгаа. Тиихэлэ утаариин нүхэн соо хүүгэд тэргын дабирхай хаяһан байжа, аргалай галһаа тэрэ шатан, дүлэ носожо, арһым шатаажархиһан байгаа.

Ямаршье ёро намда үгы байгаа бшуу.

Нима ЦЫНГУЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Республикын модо бэлэдхэгшэдэй габшагай ажал» гэһэн В. Ступаковой статья. «Республикын ажалай алхам» гэһэн гаршаг доро информацинууд. Республикын колхоз, совхозуудай инженер-механигуудай зүблөөнэй материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: республикын колхоз, совхозуудай инженер-механигуудай зүблөөнэй материалай түгэсхэл.

Гурбадахи хуудаһанда: «Хүдөөдэхи барилгын шухала асуудалнууд» гэһэн редакцида ерэһэн бэшэг. Дэлхэйн һонин. «Хоридохи нуралсалай жэл... меновагай репортаж.

Дүрбэдэхи хууда... ...ботний огонек».

САГАЙ У...

Улаан-Үдын ... мэдээсэһэнэй ёһоо... республика доторо... үүлэтэйшэг байха, ... гуудта саһан ороо... зүгһөө шангашал... Байгал шадарай, У... риин, Сэлэнгын айм... һалхин болохо. 2 ... һөө 3 градус хүрэт... ха. Улаан-Үдэдэ һ... градус хүйтэн, үдэр... байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИ...

Манай адрес, телефон...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редак... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. ре... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секрет... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяй... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышл... строительства—61-35, советского строительства и быт... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—6... формации—34-05, общественная приёмная—56-62... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати ...вете Министров БурАССР
Н-01357. Зак. ...